

VERICA M. STOŠIĆ
VLADAN VUKLIŠ
Arhiv Republike Srpske
Banjaluka

Kratko saopštenje
(uz kritičko izdanje naučne građe)
УДК 930.251(497.15Бања Лука)"1974"
DOI 10.7251/GUARS1810403S

FRAGMENTI ZA LJETOPIS ARHIVA BOSANSKE KRAJINE 1974

Apstrakt: U ovom tekstu donosimo kritičko priređivanje istorijske građe, rukopisa "Fragmenti za ljetopis", dnevnčkih zapisa Milana Vukmanovića, direktora Arhiva Bosanske Krajine u Banjaluci, koji su vođeni u prvih šest mjeseci 1974. godine. Originalni tekst sačinjavaju opisi radnih dana u Arhivu Bosanske Krajine, odnosno poslova koji su obavljani iz dana u dan, a koji se odnose na raznovrsne aktivnosti, od upravnih radnji, preko istraživačkih projekata, sakupljačke i izdavačke djelatnosti, redovnih arhivskih poslova, do spasavanja arhivske građe iz poplava i rješavanja akutnog problema finansiranja ustanove. U uvodnom tekstu priređivači daju širi istorijski kontekst, sa posebnim fokusom na 1973. i 1974. rodinu, kao prelomni period u istoriji Arhiva Bosanske Krajine, te u pozadini i same jugoslovenske federacije. Priređivači su pokušali identifikovati ključna mjesta i ličnosti koje se spominju u tekstu i provesti pronađene informacije kroz naučni aparat.

Ključne riječi: Arhiv Bosanske Krajine, Milan Vukmanović, dnevnik, ljetopis.

Priča o istoriji današnjeg Arhiva Republike Srpske već je sačuvana u nekoliko revijalnih publikacija, od kojih je posljednja, *Архив Републике Српске* autora Bojana Stojnića, objavljena ove, 2018. godine, povodom 65 godina organizovane arhivske djelatnosti.¹ Samim tim, kratka istorija Arhiva već je poznata u njenim osnovnim crtama i nju ćemo na početku samo djelimično ponoviti. Dana 20. aprila 1953. osnovan je Arhiv grada Banjaluke i smješten je u suteran tadašnjeg Gradskog narodnog odbora, danas zgrada Gradske uprave Banjaluke. Osnovana u skromnim uslovima, sa dva pisaaća stola, vješalicom za kapute, ogledalom, lavorom, kantom za vodu, pet kecelja za rad, stalažama, knjigama i dvojicom zaposlenih, od kojih je jedan upravnik, Markom Savinović,² nova gradska ustanova dobila je zadatak da

---

¹ Б. Стојнић, *Архив Републике Српске: од градске до институције националног значаја 1953–2018*, Архив РС, Бања Лука 2018. Vidi takođe: *Архив Босанске Крајине Банјалучка, 1953–1983*, прир. N. Radmanović, Banjaluka 1983.

² ARSBL, 114, završni računi: Arhiv grada Banjaluke

zaustavi propadanje i uništavanje arhivske građe akumulirane kroz više decenija u pomoćnim prostorijama upravnih zgrada u užem centru Banjaluke.³

Nepune tri godine kasnije postalo je očigledno da se iza skromnih pokušaja spasavanja starih papira naslućuje ozbiljniji poduhvat zahvatanja istorijskog materijala koji je nastajao radom različitih pravnih lica čija se nadležnost protezala ne samo na širu gradsku sferu, nego na cjelokupnu teritoriju Bosanske Krajine. Već u februaru 1955. ustanova prerasta u Sreski arhiv za područje tadašnjih srezova Banjaluka i Prijedor. Za potrebe ovog teksta dovoljno je kazati da se radilo o teritoriji koja se protezala od Ključa i Bosanskog Novog sa zapadne, do Skender Vakufa i Prnjavora sa istočne strane. U novim okvirima Arhiv se razvijao kao regionalna ustanova koja je postavila osnovu za zaštitu arhivske građe u registraturama i u kojoj je započeto identifikovanje i sređivanje arhivskih fondova uz formiranje posebnih zbirki, od kojih će primarno mjesto u daljem radu – što se vidi iz priloženog ljetopisa – zadržati Zbirka memoarske građe, sačinjena uglavnom od sjećanja aktivista radničkog pokreta i učesnika Narodnooslobodilačkog rata.

Godine 1959. za drugog direktora Arhiva imenovan je Ibro Ibrišagić. U njegovom mandatu uvedene su promjene od suštinskog značaja: pokretanje izdavačke, izložbene i obrazovne djelatnosti, popis registratura u području zaštite, osnivanje foto-laboratorije, pokretanje sistematskog sređivanja arhivskih fondova i, najvažnije, širenje nadležnosti na područje Sreza Bihać, uz preimenovanje institucije u Arhiv Bosanske Krajine 1963. godine. Usljed reorganizacije upravnih područja i ukidanja većine srezova, ustanova je postala nadležna za teritoriju dva krajiška sreza, Banjaluka i Bihać, odnosno za njihove 23 opštine.⁴ Prilikom ukidanja Sreza Jajce, Arhiv Bosanske Krajine uzeo je u nadležnost njegove tri sjeverne opštine uključujući Jajce, dok je nadležnost nad četiri južne opštine prepustio Arhivu Srednje Bosne u Travniku.⁵ Usljed uvećanja posla i potrebe za njegovom racionalizacijom, tokom 1963. i 1964. osnovani su arhivski sabirni centri (kancelarije) u Bihaću, Prijedoru i Jajcu.⁶

U septembru 1972. treći direktor Arhiva postaje Milan Vukmanović, društvenopolitički radnik, nekada službenik Narodnog odbora Sreza Banjaluka, profesor i dotadašnji direktor Banjalučke gimnazije. Na tom će mjestu ostati sve do 1979. godine. Život i djelo, odnosno biografija Milana Vukmanovića, bar u kraćim crtama, već je poznata naučnoj javnosti.⁷ Detalji u koje ovom prilikom ulazimo leže u presjeku istorije samog Arhiva Bosanske Krajine, i, u manjoj mjeri, ljudi, institucija i lokacija koje su obilježile njegovo funkcionisanje. Naime, tokom 1973. godine Vukmanović se odlučio na vođenje dnevnika u kojem je bilježio glavna dnevna dešavanja u radu

³ I. Ibrišagić, "Osnivanje i rad Sreskog arhiva u Banjoj Luci", *Glasnik arhiva i Društva arhivskih radnika Bosne i Hercegovine* (Sarajevo), III (1963), 45–46.

⁴ Vidi: Б. Стојнић, *Архив Републике Српске*, 13–21.

⁵ ARSBL, ABK, 310/63

⁶ ARSBL, ABK, 381/64

⁷ Vidi: *Ustaški stožer za Bosansku Krajinu; Studija Milana Vukmanovića i izbor iz građe*, prir. Verica M. Stošić, Vladan Vukliš, Banjaluka 2017, 339–359.

institucije koju je vodio. Nije sigurno kada je ovaj dnevnik započeo i kada je završen. Sigurno je samo to da je Vukmanović svoje zapise koji se odnose na prvih šest mjeseci 1974. godine dao prekucati u tekst naslova "Fragmenti za ljetopis". Ovaj materijal je odložen u neinventarisane radne arhivske materijale, zajedno sa programskim, konferencijskim i drugim spisima i bilješkama.

Prije nego što predočimo sam tekst, potrebno je da se u nešto širim crtama osvrnemo na glavne tokove kroz koje je tada prolazio Arhiv. Samu 1973. godinu nesumnjivo je obilježio događaj od posebnog značaja. Dana 1. juna Arhiv Bosanske Krajine preselio se u "Carsku kuću", staru austrougarsku građevinu preko puta pozorišta, koja je do tada bila sjedište vojnih komandi. Nakon izgradnje Doma JNA, u "Carsku kuću" uselili su se Arhiv i Muzej Bosanske Krajine, koji su "vertikalno" podijelili građevinu. Arhiv je na spratu dobio devet radnih prostorija, u prizemlju sedam depoa, jednu radnu prostoriju za izradu kutija i dvije prostorije za biblioteku. U pomoćnom dvorišnom objektu, iz koje se JNA još nije bila iselila, dobijene su dvije prostorije.

Prema izvještaju upućenom Zajednici arhiva BiH od 11. januara 1974, Arhiv je raspolagao sa 2.349 dužnih metara građe. Očekivalo se i proširenje nadzora nad registraturama na više od dvije i po hiljade pravnih lica, jer je evidencija trebalo da bude dopunjena na osnovu registarskih upisa iz sudskih ustanova. Zaštitu arhivske građe na terenu u to vrijeme obilježio je problem sa preuzimanjem fondova ukinutih sreskih narodnih odbora, od kojih su neki bili izloženi propadanju kod imalaca. Glavni vidljivi problem je predstavljala građa Okružnog suda Banjaluka, koja je ležala u nesređenom stanju, a imaoći nisu bili voljni da pristupe poslu njenog sređivanja.⁸ Što se tiče nadzora, trpjele su najviše privredne organizacije, posebno trgovačke, jer im nije posvećivana nikakva pažnja.⁹

Arhiv Bosanske Krajine zapošljavao je tada ukupno 14 radnika, od čega četiri radnika sa visokom, tri sa višom, pet sa srednjom, jednog sa nižom spremom i jednog nekvalifikovanog radnika, s tim da se radnica u Arhivskom centru Jajce više od godinu i po dana nalazila na bolovanju. Prema Finansijskom planu za 1974. godinu, tražila su se dodatna sredstva za zapošljavanje novih šest radnika visoke, jednog više i četiri srednje školske spreme.¹⁰ U tim godinama Arhiv je zapao u dugu prelaznu fazu između ustanove čije je pravo osnivača i obavezu finansiranja nosila SR BiH od 1967. godine, te institucije združenog finansiranja od strane 23 krajiške opštine, što će konačno biti potvrđeno sporazumom s početka 1975. godine.¹¹ Akutan problem sa finansiranjem obilježio je upravni posao u prvim godinama mandata Milana Vukmanovića, što se i da vidjeti iz priloženog dnevnika. Tokom 1973. godine prešlo se na novi način finansiranja i to je stvorilo poteškoće jer su opštine kasnile sa doznačenim uplatama. Arhiv je iz dubljeg problema izvukla Zajednica za kulturu Opštine Banja-

⁸ Ovaj problem je riješen preuzimanjem građe u nesređenom stanju četiri godine kasnije.

⁹ ARSBL, ABK, 547/73. Izvještaj za Zajednicu arhiva BiH

¹⁰ ARSBL, ABK, 600/73. Finansijski plan za 1974.

¹¹ Б. Стојнић, *Архив Републике Српске*, 21.

luka, koja je, umjesto traženih 80 hiljada za datu godinu, uplatila čitavih 180 hiljada dinara. Da bi se stvari postavile na racionalnu osnovu, tražilo se potpisivanje samoupravnog sporazuma od strane svih opština u datom području djelovanja, u svrhu regulisanja prava osnivača.¹² Takođe, novim planom je traženo da se finansiraju programski izdaci a ne institucija kao takva, sa participacijom opština i zajednica kulture u proporcijama određenim samoupravnim sporazumom. Pored materijalnih troškova, finansijski plan je predviđao finansiranje aktivnosti po sektorima: služba nadzora nad registraturama, služba sređivanja građe (podijeljena na grupu za društvenopolitičke organizacije i grupu za organe vlasti i druge cjeline), služba za fotodokumentaciju, odsjek za istoriju, radnički pokret i narodnu revoluciju, opšta služba, otkup dokumenata, te naučnoistraživački rad sa minimalno jedanaest programskih tačaka koje se protežu od istraživačkog indeksiranja odnosno vođenja kartoteke do pripremanja monografskih publikacija. Prema realizaciji sredstava iz 1973. godine, evidentno je da su sve opštine učestvovala sa manje sredstava od traženog iznosa, i činilo se kao da je opravdana bojazan od očekivanih problema sakupljanja sredstava u narednoj godini.¹³ Usljed toga osjećale su se "stagnacija i zaostajanje".¹⁴

Problem nezgodne pozicije arhivskih institucija je, naravno, prepoznavala i šira stručna zajednica. Božo Madžar, direktor Arhiva BiH, pisao je naredne godine: "Po staroj, već daleko prevaziđenoj, resorskoj logici, arhivi su ustanove iz oblasti kulture, iako u svojoj praktičnoj djelatnosti arhivi obavljaju tri funkcije: upravnu, kulturno-prosvjetnu i naučnu". Zbog ovog raskoraka dolazilo je do nesaglasnosti u vezi sa finansiranjem rada arhiva kao institucija višestruke djelatnosti. Te djelatnosti prelaze granice utvrđene između odijeljenih resora, iza čega ostaju budžeti kojima se ne predviđa prelazak preko tih granica. Direktor republičkog arhiva ponavljao je zaključke donedavnih savjetovanja jugoslovenskih arhivista, kada je predlagao republičko budžetsko finansiranje upravne funkcije arhiva, uz finansiranje kulturne i naučne programske djelatnosti iz sredstava zajednica kulture, pri čemu bi nadležne republičke zajednice kulture valorizovale njihovu djelatnost.¹⁵ Ipak, u mjesecima nakon ustavnih promjena iz 1974. godine doneseno je komplikovano rješenje međuopštinskog samoupravnog sporazuma iza kojeg je nastupala još kompleksnija praksa naplate utvrđenih sredstava. Nadajući se najboljem, u Arhivu Bosanske Krajine su predlagali upravo taj način rješavanja situacije.

Pored problema sa realizacijom finansiranja djelatnosti, Arhiv Bosanske Krajine susreo se sa poteškoćama u arhivskim centrima. U Jajcu je vremenska nepogoda od 9. jula 1973. izazvala poplavu u podrumskim i prizemnim prostorijama Skupštine opštine, gdje se nalazio Arhivski centar. Stradao je veći dio građe jer je voda dosegla nivo od 70 cm. Radne grupe iz Banjaluke, u sastavu od četiri do šest radnika, u šest navrata su putovale u Jajce i radile na saniranju štete. U Bihaću je "nekoliko nasilnih

---

¹² ARSBL, ABK, 547/73. Izvještaj za Zajednicu arhiva BiH

¹³ ARSBL, ABK, 600/73. Finansijski plan za 1974.

¹⁴ ARSBL, ABK, 547/73. Izvještaj za Zajednicu arhiva BiH

¹⁵ ARSBL, ABK, 688/74. Arhiv BiH: Prijedlog finansiranja arhivske djelatnosti u BiH

iseljavanja arhivske građe" prisililo Vukmanovića da preko Pravobranilaštva podnese krivičnu prijavu protiv Višeg tehničkog centra, čiji su uposlenici 28. septembra 1973. izbacili arhivsku građu iz depoa u hodnike zgrade Skupštine opštine, gdje se takođe nalazio i lokalni Arhivski centar.¹⁶ Dolazilo je i do poteškoća u komunikaciji sa upravnim i društvenopolitičkim organizacijama. Iako su programska nastojanja, koja su se uglavnom odnosila na rekonstrukciju istorije radničkog i Narodnooslobodilačkog pokreta, nailazila na prihvatljiv stepen podrške, iz dnevnika je očigledno nerazumijevanje jednog od vodećih banjalučkih komunista, Šefketa Maglajlića, koji, sudeći po Vukmanovićevom zapisu, nije bio saglasan sa vodećom ulogom Arhiva i Muzeja – tada rukovođenog nekadašnjim arhivskim direktorom Ibrom Ibrišagićem – u ovim projektima. Vrijedi napomenuti da je Maglajlićev stav već u to vrijeme bio, što se tiče jugoslovenskih okvira, posve prevaziđen, i da su društvenopolitičke organizacije imale pomoćnu ulogu u istraživačkim projektima, koje su vodili uglavnom istorijski instituti.¹⁷ Potvrda stremljenja dviju banjalučkih istraživačkih centrala stigla je osnivanjem Instituta za istoriju u Banjaluci nekoliko godina kasnije.

Naravno, rad Arhiva nisu obilježile samo poteškoće. Bilo je i značajnih uspjeha. Nada u daljnji napredak, mora se priznati, nije bila bez osnova. U toku 1973. i 1974. godine, pored premještanja Arhiva i Muzeja na novu lokaciju, gradske vlasti su se mogle pohvaliti većim brojem bitnih poduhvata u kulturi. Otvoren je Dom JNA, čime je postavljena osnova za dalji razvoj kulturnog života u gradu. Predviđena su sredstva za daljnju rekonstrukciju Doma kulture i pripremne radove za izgradnju budućeg Doma radničke solidarnosti za smještaj Narodne biblioteke, Umjetničke galerije, Dječijeg pozorišta i drugih ustanova. Planirana je i što skorija izgradnja Doma kulture Mejdan. Najčešće skriveno pregnuće arhivskih radnika, zabilježeno u direktorovom dnevniku, ostalo je u pozadini mnogih koncerata, predstava, konferencija i uopšte žive kulturne scene centralnog krajiškog grada.¹⁸ Drugim riječima, specifični problemi Arhiva proizilazili su iz činjenice da je on predstavljao regionalnu ustanovu čije finansiranje nije mogla snositi jedna opština, iako najveća, najbogatija i najživlja. Vukmanović je, na kraju krajeva, isticao kako su upravo u lokalnoj Skupštini opštine i Zajednici kulture nailazili na najveće razumijevanje.

"Fragmenti za ljetopis" Milana Vukmanovića predstavljaju prvorazredan izvor ne samo za institucionalnu istoriju Arhiva Bosanske Krajine, nego i za istoriju arhivistike i arhivske službe, istoriju kulturnih djelatnosti, istoriju zaštite kulturnih dobara, pa u određenom smislu i istoriju historiografije i kulture sjećanja. Ovi "Fragmenti" predstavljaju važan prilog do sada monografski nenapisanoj istoriji arhivske

---

¹⁶ ARSBL, ABK, 404/73 i 512/73.

¹⁷ Uostalom, ni sam "Izvještaj o radu Opštinske konferencije SK i njenih organa" za period od juna 1972. do juna 1974. ne spominje projekte istraživanja istorije SK i radničkog pokreta, nego primat stavlja na marksističko obrazovanje članova SK, sa fokusom na ustavne promjene i organizaciju udruženog rada. ARSBL, 554, 1974 – trenutno nesignirano.

¹⁸ Vidi npr. "Plan društveno ekonomskog razvoja opštine Banja Luka za 1974. godinu", Skupština opštine Banjaluka, 94–95; u: ARSBL, 554, 1974 – trenutno nesignirano.

službe na području bivše Jugoslavije. Detaljno istraživanje i pisanje te istorije popunilo bi rupu u više disciplina – kako u kulturnoj istoriji tako i u informacionim studijama – i dalo bi doprinos dubinskom razumijevanju procesa izgradnje osnova javnih istorijskih narativa i naše istorijske svijesti.

[Transkript dokumenta, sign. ARSBL, ABK – priručna arhiva]

ARHIV BOSANSKE KRAJINE, BANJA LUKA

FRAGMENTI ZA LJETOPIS

4. januar 1974.

Razgovor direktora Arhiva Bosanske Krajine (Arhiv) sa potpredsjednikom Skupštine opštine Banja Luka¹⁹ od 9. do 9.50 časova o problematici finansiranja Arhiva. Potpredsjedniku je predloženo da Skupština opštine u Banjoj Luci organizuje sastanak predsjednika opština radi donošenja sporazuma opština o finansiranju Arhiva.

Obzirom da se 7. januara 1974. godine organizuje regionalno savjetovanje sekretara sekretarijata opštinskih konferencija SKJ, međuopštinskih konferencija SKJ za regionalna područja Banje Luke i Bihaća, sazvanog na inicijativu CK SKBiH, predloženo je sekretaru Međuopštinske konferencije i potpredsjedniku Skupštine opštine, Mirku Majkiću,²⁰ da na ovom sastanku iznese probleme finansiranja Arhiva. Majkić je prijedlog usvojio.

5. januar 1974.

Dobiveno je obavještenje da je umrla Katica Pranjko,²¹ radnik u Arhivskom centru Jajce.²² Bolovala je od raka. Da pomognu porodici, a ona je bila neudata, na put u Jajce krenuli su Slavica Raspudić,²³ Marica Lazukić²⁴ i Zahida.²⁵

---

¹⁹ Predsjednik SO Banjaluka od 8. jula 1971. bio je Seid Maglajlija, diplomirani inženjer tehnologije.

²⁰ Mirko Majkić, politolog, potpredsjednik SO Banjaluka do 22. aprila 1974, kada je imenovan za predsjednika Izvršnog odbora SO Banjaluka.

²¹ Katica Pranjko, od 1. februara 1964. do 5. januara 1974. administrator, rukovodilac i referent za sređivanje i zaštitu arhivske građe u Arhivu i Arhivskom sabirnom centru u Jajcu.

²² Arhivski sabirni centar u Jajcu osnovan je 1. aprila 1963, a ugašen tokom 1983.

²³ Slavica Raspudić, od 3. aprila 1957. do 30. septembra 1982. računovođa i sekretar Sreskom arhiva i Arhiva.

²⁴ Mara – Marica Lazičić, od 15. decembra 1972. do 14. januara 1976. pripravnik, referent za fototeku i mikroteku, odnosno viši arhivski tehničar u Arhivu.

²⁵ Zahida Keljalić, od 1. septembra 1969. do 8. juna 1979. referent za prethodno sređivanje arhivske građe, odnosno arhivski manipulant u Arhivu.

6. januar 1974.

Sahranjena je Katica Pranjko. Govor na grobu održala je Slavica Raspudić. Na sahranu su krenuli još i: Milan Vukmanović, Nafis Halilović²⁶ i Seida.²⁷ Zbog kvara na kolima u toku putovanja za Jajce na sahranu nisu stigli Vukmanović i Halilović, a Seida se prebacila u kola Ibri Ibrišagića, koji je u međuvremenu naišao.

7. januar 1974.

U Zajednici obrazovanja u Banjoj Luci direktor je razgovarao sa Ljubinkom da bi se dobila hronika njenog oca Ljube Jankovića.²⁸ Dala je pristanak s tim što će nastojati da nagovori svoju majku da primjerak pisanog teksta hronike pokloni Arhivu.²⁹

8. januar 1974.

Dobiveno je obavještenje da Milorad Pećo raspolaže sa originalnim pismima Mirka Višnjića,³⁰ Nikice Pavlića³¹ i Velimira Stojnića.³² Obavještenje je dao Drago Radovanović.³³

Direktor je razgovarao sa Dragom Radovanovićem da građu kojom lično raspolaže preda Arhivu. Drago je na to pristao.

9. januar 1974.

---

²⁶ Nafiz Halilović, od 1. septembra 1966. do 1. septembra 1978. referent za istoriju radničkog pokreta i rukovodilac Odjeljenja za sređivanje arhivske građe u Arhivu

²⁷ Seida Duraković, od 15. decembra 1972. do 17. jula 1974. referent za obradu arhivske građe, odnosno arhivist u Arhivu

²⁸ Ljubo – Ljubomir Janković, nosilac Partizanske spomenice 1941, narodni poslanik Ustavotvorne skupštine DFJ i predsjednik Sreskog suda

²⁹ Ovo je eventualno i realizovano. Tekst se danas čuva u Arhivu Republike Srpske u Banjaluci, pod naslovom "Hronika života i borbe naroda sreza prnjavorskog u vremenu od jeseni 1918. do kraja 1946. Godine".

³⁰ Miroslav – Mirko Višnjić, svršeni gimnazijalac (1933), član SKOJ-a (1932) i KPJ (1934), službenik OUZOR-a, sekretar Mjesnog komiteta KPJ (1938–1940). U rodnoj Banjaluci se školovao, radio, osnovao porodicu i umro.

³¹ Nikica Pavlić, pravnik i publicista, član KPJ (1930). Zbog svestranog i intenzivnog komunističkog djelovanja hapšen i osuđen na robiju. Pisao reportaže, pjesme i pripovijetke, saradivao u štampi i časopisima, pokrenuo partijski list, a u ustaničkim danima 1941. i partizansku novinsku agenciju i partijski list. Jedan od inicijatora za osnivanje i aktivni član više predratnih banjalučkih društava (KAB, Ženski pokret, Liga za mir i slobodu, Banjalučki šahovski klub).

³² Velimir – Veljo Stojnić, učitelj, političar, pjesnik i publicista, član KPJ (1936), rezervni generalmajor JNA, narodni heroj (1953). Obavljaio različite vojne i partijske dužnosti u toku NOR-a. Poslije Drugog svjetskog rata visokorangiran državni i politički funkcioner. Detaljnije u: ARSBL, 209, 008, 045; Isto; 017, 021.

³³ Dragoljub – Drago Radovanović, predratni učesnik revolucionarnog omladinskog pokreta u Banjaluci i NOR-a (1944) i član KPJ (1944). Poslije završetka rata radio u više banjalučkih institucija iz oblasti uprave, privrede i kulture. Detaljnije u: ARSBL, 209, MG, II, 93, Isto, 011, 015; Isto, 013, 015.

Dobiveno je obavještenje da Stole Makić,³⁴ komesar odreda na Podgrmeču, piše o krajiškim učiteljima u NOB-u, a Dimitrije Bajalica³⁵ o jednoj generaciji učenika Učiteljske škole u Banjoj Luci.

Navodno, Zora Čiča raspolaže kompletom lista *Neven*.³⁶

10. januar 1974.

Razgovor sa Svetom Đorđevićem³⁷ da bi se dobile izjave od njega i njegovog brata Veljke Đorđevića³⁸ o radu partijske organizacije prije rata.

Dobiveno je obavještenje da Veljo Stojnić neke dokumente želi staviti na raspolaganje Arhivu.

14. januar 1974.

Direktor Vukmanović i referent za zaštitu arhivske građe, Dušan Lukić,³⁹ posjetili su skupštine opština u Bosanskoj Gradišci, Srpcu i Laktašima radi rješavanja pitanja finansiranja, kako realizacije participacije za 1973. tako i sredstava za 1974. godinu.

16. januar 1974.

Organizovan je sastanak sa Bogdanom Jerkovićem⁴⁰ u prostorijama Arhiva. Razgovoru je prisustvovao direktor Osnovne škole Ratko Jocić.⁴¹

---

³⁴ Stojan – Stole Makić, predratni učitelj, prvoborac, pedagoški pisac, društvenopolitički radnik, član KPJ (1941), politički sekretar Podgrmečkog vojnog područja, pomoćnik načelnika OZNE za BiH, rezervni potpukovnik JNA i podsekretar Izvršnog vijeća SR BiH i autor članaka u zbornicima čija su tematika ratna sjećanja iz Drugog svjetskog rata. Detaljnije u: ARSBL, 209, MG, II, 102, Isto, VI, 193, Isto, 008, 069; Isto, 010, 038; Isto, 016, 010.

³⁵ Dimitrije Bajalica, učitelj, ekonomista, rezervni pukovnik JNA i društveno-politički radnik, član KPJ (1940), te autor većeg broja članaka iz oblasti agrara i zadrugarstva. Detaljnije u: ARSBL, 209, MG, I, 4, Isto, V, 170, Isto, VII, 221; Isto, 015, 068.

³⁶ List za djecu *Neven* osnovao je, uređivao i izdavao, sa prekidima, od 1880. do 1908. Jova Jovanović Zmaj. Priređivan je i štampan u Novom Sadu i Zagrebu. Obnovio ga je 1979. Miroslav – Mika Antić. List izlazi i danas.

³⁷ Svetolik – Sveto Đorđević, pravnik, komunistički simpatizer, član KPJ (1945) predratni i poslijeratni činovnik u državnoj upravi. Protjeran iz Banjaluke u Srbiju (1941–1945). Aktivan fudbaler, fudbalski sudija i fudbalski funkcioner. Detaljnije u: ARSBL, 329, 56.

³⁸ Veljko Đorđević, pravnik, predratni član SKOJ-a i KPJ, učesnik NOR-a od 1943. Poslije rata okružni tužilac u Banjaluci, pomoćnik ministra pravosuđa NR BiH i generalni sekretar Predsjedništva Vlade NR BiH. Poslije odslužene informbirovske kazne (1949–1952) službovao u više privrednih preduzeća i u Banjalučkom srezu. Detaljnije u: ARSBL, 209, MG, I, 19; Isto, II, 49; Isto, V, 167, 169; Isto, VI, 177–179; Isto, 015, 067.

³⁹ Dušan Lukić, od aprila 1960. do 30. juna 1979. administrator, referent za arhivsku građu i rukovodilac Odsjeka za zaštitu arhivske građe i nadzor registratura u Sreskom arhivu i Arhivu.

⁴⁰ Bogdan Jerković, student agronomije, član omladinskih i studenskih društava u Banjaluci i Zagrebu. Iako nije bio član KPJ, zbog saradnje sa istaknutim ličnostima jugoslovenskog komunističkog pokreta u policijskoj kartoteci evidentiran kao komunist. Polovinom 1935. urednik nedeljnog lista *Narodna pravda*. Detaljnije u: ARSBL, 209, MG, I, 47; Isto, 011, 045; ARSBL, 329, 285.

Notirani su podaci o njegovom revolucionarnom radu u predratnom periodu. Dao je obećnje da će dostaviti opširniju biografiju i neke značajnije fotografije.

17. januar 1974.

Direktor i Dušan Lukić krenuli su za Jajce. U depoima arhivskog centra Lukić je iznalazio arhivske dokumente za davanje izvoda po zahtjevima stranaka, a direktor je obavio razgovor sa predsjednikom Skupštine opštine Jajce o problematici spašavanja arhivske građe, iznalaženja novih prostoriya za Arhivski centar i finansiranja.

Dogovoreno je da se održi sastanak 25. januara na kome će prisustvovati: sekretar sekretarijata Opštinske konferencije SKJ, predsjednik Opštinske konferencije SSRN, sekretar Skupštine opštine i načelnik za opšte poslove.

Direktor je produžio put za Šipovo, gdje je u zgradi Skupštine opštine razgovarao sa predsjednikom i sekretarom Skupštine opštine, sekretarom OK SKJ (Zorom Šolaja, kćerkom Simele Šolaje)⁴² i članovima Sekretarijata o problematici finansiranja i naučnoistraživačkom radu o istorijatu područja Šipovo. Dobivena je pismena garancija da će obaveze iz 1973. godine biti izvršene.

18. januar 1974.

U Osnovnoj zajednici obrazovanja u Banjoj Luci vođen je razgovor o finansiranju istraživačkog rada o istorijatu školstva i u 1974. godini.

21. januar 1974.

Od Branka Suručića⁴³ dobiveno je obavještenje o arhivskoj građi i štampi koju je sakupljao pokojni Branko Jelovac u Kosjerovu.

23. januar 1974.

Na regionalnom savjetovanju o problematici djelovanja religijskih konfesija, održanom u Domu JNA, direktor je razgovarao sa predsjednicima opština Jajce i Kotor Varoš. Sa predsjednikom Skupštine opštine Jajce razgovor je bio posvećen rješavanju pitanja finansiranja Centra u Jajcu.

25. januar 1974.

Na razgovoru sa predsjednikom Skupštine opštine i sekretarom Sekretarijata OK SKJ prisustvovali su Milan Vukmanović i Dušan Lukić. Dogovoreno je da se za

---

⁴¹ Ratomir – Ratko Jocić, učitelj, uoči rata započeo učiteljsku službu. Drugi svjetski rat proveo u zarobljeništvu. Poslij rata u Banjaluci učitelj, prosvjetni inspektor i direktor osnovnih škola.

⁴² Simo – Simela Šolaja, šumarski radnik, učesnik NOR-a i narodni heroj (1942)

⁴³ Branko Suručić, zemljoradnik, učesnik NOR-a, član KPJ (1942). Uz materijalnu pomoć prote Dušana Kecmanovića završio je prosvjetni kurs i preko „Seljačkog kola“ bavio se prosvjeđivanjem na selu. Sarađivao je sa ustanicama 1941. i prešao na oslobođenu teritoriju. Poslije oslobođenja obavljao je različite političke i upravne dužnosti. Detaljnije u: ARSBL, 209, II, 100, Isto, III, 114–115; Isto, IV, 148.

dva do tri mjeseca riješi problem novih prostorija za arhivski centar u Jajcu, a i da se obezbijede sredstva za spašavanje građe koja je bila poplavljena. Arhiv treba da dostavi predsjedniku Skupštine opštine evidenciju projekata i evidenciju fondova u arhivskom centru, kako bi se mogao zakazati sastanak sa predstavnicima radnih organizacija koje bi participirale u troškovima presnimavanja oštećenih fondova i projekata.

Predsjednik je rekao da će Opština Jajce izvršiti obaveze u pogledu finansijskih sredstava ne samo za 1973. nego i 1974. godinu. Obzirom da je žiro račun blokirano sredstva će biti, kao obaveza, dostavljena naknadno. Istog dana direktor Vukmanović razgovarao je sa direktorom Drugog zasjedanja AVNOJ-a u Jajcu o zajedničkom radu na polju naučnoistraživačkog rada.

Nakon toga, direktor je otišao u franjevački samostan. U razgovoru sa gvardijanom pokušao je da ga privoli na registrovanje arhivskih fondova koji su u franjevačkom samostanu pohranjeni. Gvardijan, koji je nekada bio profesor franjevačke bogoslovije u Visokom, dao je objašnjenje da oni u samostanu nemaju druge građe osim one koja je nastala poslije 1947. godine. Međutim, prema drugim obavještenjima, to nije tačno. Gvardijan, vidi se, nije voljan da omogući da se bar registruju fondovi koji postoje. Nisu svi prebačeni u Fojnicu!

Direktor je pokušao da dobije objašnjenje za dnevnik koji je u toku cijelog Drugog svjetskog rata vodio u Jajcu fra Josip Markušić⁴⁴ kako bi se fotokopirao. Gvardijan je rekao: „Taj dnevnik naši povjesničari još proučavaju u Sarajevu!“

Prema obavještenjima, bogata je zaostvština i fra Josipa Markušića i fra Bone Ostojića.⁴⁵

Razgovor u jajačkom samostanu nije dao rezultate. Čak nisu htjeli dati obavještenja o starim knjigama koje se u samostanu nalaze.

28. januar 1974.

Razgovor sa Simom Tadićem⁴⁶ i Brankom Suručićem o podacima za istoriju radničkog pokreta.

29. januar 1974.

Razgovor sa Brankom Suručićem i Vladom Đuranom⁴⁷ o grupi banjalučkih gimnazijalaca koji su prešli na oslobođenu teritoriju.

---

⁴⁴ Fra Josip Markušić, franjevac sa bogatom sveštениčkim službom: župnik, profesor i upravnik franjevačke gimnazije, gvardijan i provincijal. Posebno interesovanje u njegovom publicističkom i književnom stvaralaštvu izazvao je dnevnik koji je fra Markušić pisao o Jajcu u vrijeme i poslije Drugog svjetskog rata.

⁴⁵ Fra Bono Ostojić je u toku Drugog svjetskog rata vodio dnevnik, koji je odmah poslije njegove smrti (1969) uzela franjevačka provincija u Sarajevu.

⁴⁶ Detaljnije u: ARSBL, 209, MG, V, 155, 157, 161–164; Isto, VII, 200.

⁴⁷ Detaljnije u: ARSBL, 209, 011, 015.

30. januar 1974.

Pokušaj da se od advokata Nedima Džinića dobiju fotografije i neki dokumenti iz predratne Banje Luke radi kopiranja nije dao rezultate. Drsko je odgovorio da ništa ne želi da da što je njegovo.

31. januar 1974.

Razgovor direktora sa Dragom Mažarom⁴⁸ da bi se dobili dokumenti i fotografije za fotokopiranje.

Miron Mandrović⁴⁹ donio je više fotografija iz predratnog perioda da bi se fotokopirale i pohranile u Arhivu. Potpisao je svoju raniju izjavu.⁵⁰

1. februar 1974.

Brat⁵¹ Kemala Hadžiomerspahića⁵² raspolaže sa jednim dokumentom iz turskog perioda. Voljan je da ga da Arhivu, ali će se prethodno konsultovati sa bratom.

2. februar 1974.

Razgovor sa Brankom Suručićem oko razjašnjenja špijunske djelatnosti Rudija, agenta Gestapoa među partizanima. Neka objašnjenja o Rudiju dao je i Drago Mažar, naročito o njegovom hapšenju i strijeljanju.

Završen je nacrt elaborta za sređivanje zbirke fotografija i zbirke fotokopija dokumenata. Potrebna konsultovanja u Republičkom arhivu imaće Marica Lazukić 4. februara u Sarajevu. Zbirka je nesređena i treba pristupiti njenom sređivanju već sada, a i nabavci potrebne opreme, naročito ormara za kartoteku.

4. februar 1974.

Vukmanović je razgovarao sa Šefketom Maglajlićem⁵³ u prostorijama OK SKJ o problematici naučnoistraživačkog rada. Šefket smatra da nosioci ovakvog rada

---

⁴⁸ Drago Mažar, političar, književnik i narodni heroj. Djelovao u predratnom omladinskom i sindikalnom pokretu. U ratu komandir čete, komandant bataljona i odreda i obavještajni oficir korpusa. Nakon rata rezervni pukovnik JNA. Obavljao niz društvenopolitičkih funkcija na republičkom i saveznom nivou.

⁴⁹ Miron Mandrović, bravarski radnik, učesnik u radničkom pokretu (1919) i član KPJ (1934). Sa povremenim prekidima radi u Tvornici duvana u Banjaluci sve do oktobra 1942. kada je otpušten i upućen u sabirni logor. Po izlasku iz logora otišao u partizane.

⁵⁰ Detaljnije u: ARSBL, 209, MG, II, 104; Isto, V, 152; Isto, 010, 044; Isto, 011, 017.

⁵¹ Ekrem Hadžiomerspahić, diplomirani pravnik, sudijski pripravnik (1937–1942), sreski sudija, a poslije rata sekretar suda.

⁵² Kemal Hadžiomerspahić, profesor matematike i fizike na banjalučkim srednjim školama, Realnoj gimnaziji i Učiteljskoj školi. Aktivan u upravi više banjalučkih društava. Septembra 1944. izlazi sa Banjalučanima na oslobođenu teritoriju. Od 1946. živi i radi kao predavač i direktor u Sarajevu. Autor je srednjoškolskih udžbenika matematike.

⁵³ Šefket Maglajlić, mašinbravar, član SKOJ-a (1931) i KPJ (1932), vijećnik AVNOJ-a i ZAVNO-BiH-a, rezervni pukovnik JNA, narodni heroj. Poslije oslobođenja obavljao različite sindikalne, partij-

traba da budu društvenopolitičke organizacije, a ne takve institucije kao što su Arhiv i Muzej Bosanske Krajine. Uloga ovakvih institucija, po njegovom mišljenju, trebalo bi da bude prevashodno vezana za prikupljanje građe. Vukmanović mu je izložio nastojanja Arhiva da se kseroksiraju i fotokopiraju dokumenti u arhivima, muzejima i institutima u Beogradu, Sarajevu i Zagrebu, jer su mnogi fondovi kao cjeline razbijeni i rastureni, da bi se na osnovu istih pristupilo istraživačkom radu. Napomenuo je da tražena sredstva za tu svrhu nisu dobivena unatoč traženja i donesenih zaključaka. Sjećanja, odnosno memoarska građa bila bi dopuna arhivskoj građi koja se može i treba pronalaziti.

Šefket smatra da bi trebalo od strane Opštine Banja Luka i društveno-političkih organizacija obrazovati jedno šire tijelo koje bi se ovim pitanjima bavilo, a da Arhiv i Muzej izvršavaju tehnički dio posla. Šta više, na bazi ovako pribavljene građe tekstovi bi se pisali na bazi zaduživanja. Insistira na pisanju monografija o RKUD "Pelagić" i Klubu akademičara – KAB.

Mnogo ne cijeni nastojanja Arhiva da se već sada radi na dosijeima ličnosti koje su bile aktivne u radničkom pokretu, NOB-i, javnom i kulturnom životu. Izloženo mu je da se mnoge ličnosti pominju u raznim publikacijama i da bi trebalo imati kompletne podatke o njima. Šefket smatra da takve podatke treba imati samo o najistaknutijim.

Dao je podršku nastojanju da se radi na Zborniku dokumenata o radu Oblasnog narodnooslobodilačkog odbora sa Bosansku Krajinu, ali opet smatra da nosici izdavanja ovakve edicije ne budu Arhiv i Muzej već neko društvenopolitičko tijelo. Elaborat za rad na tome radile bi pomenute institucije, a nosilac rada bilo bi ovo tijelo kao neka vrsta odbora.

Vukmanović je naglasio da nosilac rada može da bude ustanova koja se bavi naučnoistraživačkim radom bilo Arhiv ili Muzej, odnosno obe ustanove zajedno. Na temelju programa finansirala bi se djelatnost. Da se tako radilo, Banja Luka bi do sada imala više objavljenih edicija. Takvim radom arhivi i muzeji u cijeloj zemlji izdavaju iz godine u godinu zbornike, monografije, hronike i studije.

Istog dana Vukmanović je u upravi PTT razgovarao sa direktorom Vukašinom Janjetovićem oko istraživačkog rada i finansiranja djelatnosti o istorijatu PTT službe u Banjoj Luci i regionalnom području. Dat je prijedlog da se obezbijedi participacija od 5.000 dinara za prikupljanje dokumentarne građe već u ovoj godini. Medjutim, Janjetović za ovu akciju nije pokazao neko veće interesovanje. Odgovorio je da će o prijedlogu razmisliti.

Na poziv u Arhiv je došao Hasan Hot⁵⁴, koji je izdiktirao podatke o svom radu i radu Asima Alihodžića⁵⁵. Dogovoreno je da se davanje podataka kasnije nastavi.

---

ske i političke funkcije na nivou Bosne i Hercegovine i Jugoslavije. Detaljnije u: ARSBL, 209, MG, I, 25.

⁵⁴ Detaljnije u: ARSBL, 329, 251; ARSBL, 209, 011, 049.

5. februar 1974.

Teofik Afgan⁵⁶ donio je izjavu svoga oca⁵⁷ o prvim ustaničkim danima u Drvaru 1941. godine. Autentičnost izjave u ime oca on je potpisao.

Sa Afganom je dogovoreno da se prikupe fotografije o Toplani kako bi se sačuvale.

6. februar 1974.

Simo Tadić je izrazio spremnost da zajedno sa Vukmanovićem ode do starog Afgana da bi se dobili dopunski podaci o prvim ustaničkim danim u Drvaru. Teofik Afgan je obećao da će takav sastanak organizovati.⁵⁸

8. februar 1974.

Stručni kolegij održao je sastanak sa sljedećim dnevnim redonu:

- 1) problematika u radu arhivskih centara u Bihaću,⁵⁹ Jajcu i Prijedoru;⁶⁰
- 2) program rada Arhiva i njegova realizacija i
- 3) organizovanje sjednice Radne zajednice.

9. februar 1974.

Razgovor Vukmanovića sa Nikom Jurinčićem⁶¹ oko dobivanja izjave o radničkom pokretu u Banjoj Luci i događajima iz NOB-e. Jurinčić je izrazio spremnost da ovakve podatke notira i u razgovoru iznese.

11. februar 1974.

Vukmanović Milan u Bihaću. Sa predsjednikom OK SSRN obavio je razgovor o problematici Arhivskog centra u Bihaću. Izložio je da odnos prema arhivskoj građi na tom području izrasta u društvenopolitički problem, te ga je potrebno rješavati sa opštinskim konferencijama SSRN i Saveza komunista. U dobivene prostorije u bivšoj bolnici, neuslovne i vlažne, arhivska građa je nabacana u dve sobe, od koje je

---

⁵⁵ Asim Alihodžić, sudija, advokat i novinar, kao istaknuti komunista uhapšen oktobra 1941. Interniran u Jasenovac (1942), a potom na rad u Njemačku. Poslije rata živio i umro u SSSR.

⁵⁶ Teofik Afgan, pravnik, član KPJ (1964), u to vrijeme načelnik Sekretarijata za inspekcijske poslove, ranije direktor Toplane, a kasnije jedan od direktora u Zavodu za izgradnju.

⁵⁷ Hamid Afgan, radnik, gostioničar, učesnik NOR-a. Hamidov sin Salih, činovnik iz Banjaluke, ubijen je 1944. u Lepoglavi od ustaša.

⁵⁸ Detaljnije u: ARSBL, 209, MG, II, 105.

⁵⁹ Arhivski centar u Bihaću osnovan je 15. aprila 1964. Ukinut u toku 1981, a poslove arhivske djelatnosti preuzima Istorijski arhiv u Bihaću u osnivanju.

⁶⁰ Arhivski centar u Prijedoru osnovan je 1. aprila 1963, a ukinut u toku 1983.

⁶¹ Niko Jurinčić, metalski radnik, član SKOJ-a (1933) i KPJ (1934), učestvovao u pripremama i dizajnju ustanka 1941. U toku rata politički komesar čete, bataljona, brigade i divizije. Za vrijeme i poslije Drugog svjetskog rata na visokim vojnim, partijskim i državnim položajima. Detaljnije u: ARSBL, MG, I, 39.

jedan dio u rasutom stanju. Do toga je došlo nasilnim preseljavanjem uz prećutnu suglasnost Opštinske skupštine. Tužba koju je Arhiv podnio preko Opštinskog javnog pravobranilaštva u Bihaću još nije uzeta u razmatranje iako je od tada dosta vremena proteklo. Šteta je ne samo u tome što je arhivska građa u rasutom stanju, a radi se o dokumentaciji koju traže pravna i građanska lica, nego što je jednim dijelom ta građa već ovlažena tako da dolazi pod znak pitanja mogućnost njenog očuvanja. Predsjednik OK SSRN pokazao je puno razumijevanje i predložio da se izradi jedna informacija sa kojom bi se izašlo na međuopštinsku konferenciju SSRN i SKJ. Takvom akcijom mogle bi se riješiti sadašnje teškoće oko nastojanja Arhiva da se problemi riješe.

Razgovor sa sekretarom Sekretarijata OK SKJ nije obavljen jer je bio na službenom putu. Isto tako, razgovor nije obavljen ni sa potpredsjednikom Skupštine opštine, koji vrši dužnost predsjednika od kako je Luka Reljić razriješen dužnosti, jer je toga dana obilazio radne organizacije. Jednočasovni razgovor sa sekretarom nije dao rezultate kao ni dosadašnji raniji razgovori o istom problemu. Sekretar Opštinske skupštine, kao i na dosadašnjih šest razgovora Vukmanovića s njim, daje obećanja da će se problemi rješavati i da se sve čini što je za sada moguće. Prisutan načelnik za budžet i finansije pokazao je puno razumijevanje, ali nije htio da protivuriječi sekretaru. Stanje je ostalo na istom. Daju se samo obećanja i pokušava se skinuti odgovornost za upropaštavanje arhivske građe.

Sličan odbranaški stav imao je i direktor Opštinske zajednice za kulturu u Bihaću. Razgovoru je prisustvovao i direktor Biblioteke u Bihaću. Vukmanović je do sada imao već dva razgovara sa direktorom Opštinske zajednice za kulturu, ali u svim tim susretima opažalo se nastojanje da se ublaže ocjene o stanju arhivske građe i odgovornost prenese na druge.

U Osnovnoj zajednici obrazovanja u Bihaću vođen je razgovor oko finansiranja istraživačkog rada na istorijatu školstva na regionalnom području Bihaća. Direktor je izrazio spremnost da se ovakav rad finansira i da se sa drugim zajednicama obrazovanja na tom području obezbijedi u 1974. godini 7.000 dinara.

12. februar 1974.

Direktor Vukmanović u Bosanskoj Krupi, a Nafis Halilović i Dušan Lukić u Prijedoru.

Predsjednik⁶² i potpredsjednik Skupštine opštine bili su odsutni. Zbog toga je Vukmanović vodio razgovor sa sekretarom Opštinske skupštine⁶³ u vezi finansiranja djelatnosti Arhiva i rada arhivske službe. Sekretar je pravnik, mlađi čovjek, i tek je prije mjesec dana došao na ovaj položaj. Pokazao je želju za proširenje saradnje. Niska akumulativnost opštine, kako je rekao, onemogućava veća izdvajanja za razvijanje djelatnosti arhivske službe na tom području.

---

⁶² Predsjednik SO Prijedor bio je Muhamed Bešić

⁶³ Dužnost sekretara SO Prijedor vršio je Ivan Sarić.

Halilović i Lukić izvršili su kontrolni pregled rada Arhivskog centra u Prijedoru. Zajednička je konstatacija da su mali efekti rada Jove⁶⁴ i Zore⁶⁵ i da bi trebalo preduzeti mjere da se obim njihovog rada poveća.

13. februar 1974.

Vukmanović u Prijedoru, a Halilović i Lukić u Bihaću.

U Prijedoru je Vukmanović razgovarao sa potpredsjednikom Skupštine opštine oko smještaja Arhivskog centra i rada arhivske službe na tom području. Zgrada u kojoj se sada nalazi Arhivski centar predviđena je za rušenje još u ovoj godini, te je potrebno obezbijediti novi smještajni prostor koji će odgovarati u funkcionalnom smislu za sadašnje i perspektivne potrebe. Potpredsjednik je dao uvjerenja, da će se o potrebama Arhivskog centra u Prijedoru voditi računa, ali da je potrebno organizovati širi sastanak na kojem bi se cjelovitije razmotrilo cijelo pitanje. Taj bi sastanak direktor Vukmanović ugovorio sa predsjednikom OK SSRN u Prijedoru, koji bi bio organizator. Na tom bi sastanku prisustvovali predstavnici društvenopolitičkih organizacija, predsjednik i potpredsjednik Skupštine opštine i dr.

Prije dolaska u Prijedor Vukmanović je u Bosanskom Novom razgovarao sa predsjednikom i potpredsjednikom Skupštine opštine Bosanski Novi o problematici finansiranja i rada arhivske službe. Predsjednik je naglasio da će i pored niske akumulativnosti nastojati da participacija Bosanskog Novog bude takva da obezbijedi finansiranje programa rada u 1974.

Sa predsjednikom Vatrogasnog društva u Bosanskom Novom, koje radi od 1885. godine, Vukmanović je ugovorio da se fotografije o radu Vatrogasnog društva dostave Arhivu kako bi se presnimile i fotokopije pohranile u Arhivu.

Nafis Halilović i Dušan Lukić bili su u Bihaću da bi organizovali stručni rad Arhivskog centra. Kao referent za nadzor nad registraturama, Lukić je posjetio Skupštinu opštine i neke radne organizacije.

14. februar 1974.

Drago Mažar došao je u Arhiv da bi predočio potrebu preuzimanja arhivske građe bivšeg Centra za informacije Skupštine opštine u Banjoj Luci, koja se odnosi na potres. Ta je građa preuzeta od strane Fonda za obnovu i smještena je u prostorijama gdje je nekada bila Fabrika obuće (u Kozarskoj ulici). Vukmanović je Dragi Mažaru predočio da je u nizu navrata Arhiv insistirao da se ta građa prebaci u Arhiv, ali da se mora registraturno srediti i obezbijediti oprema za njen adekvatan smještaj. Registraturno sređivanje je inače potrebno, a ponajviše zbog činjenice da je ona

---

⁶⁴ Jovo Davidović, od 1. aprila 1963. do 31. decembra 1981. kancelarijski referent, referent za arhivsku građu, odnosno arhivski tehničar u Arhivskom sabirnom centru u Prijedoru.

⁶⁵ Zora Vrkeš, od 1. jula 1963. do 12. jula 1979. kancelarijski referent, referent za arhivsku građu, odnosno arhivskog tehničar u Arhivskom sabirnom centru u Prijedoru.

desetkovana u odnosu na količinu koja je ranije postojala. Sve je to veoma značajno jer se preuzimanje ne može izvršiti bez odgovarajuće zapisničke evidencije.⁶⁶

15. februar 1974.

Nafis Halilović i Dušan Lukić posjetili su Skupštinu opštine i Fond za obnovu Banja Luke u vezi arhivske građe Sekretarijata za informacije. Isto tako izvršili su pregled same građe smještene u bivšoj Fabrici obuće.

Arhivska građa Sekretarijata za informacije obuhvata građu o potresu u Bosanskoj krajini: filmove, fotografije, dokumente itd. Arhiv je insistirao da građu preuzme, ali je na prijedlog Drage Mažara ova građa ustupljena Fondu obzirom na prijedloge o osnivanju posebnog Muzeja o potresu. Međutim, Arhiv i dalje smatra da se ta građa treba da ustupi Arhivu i da nema potrebe za nekom novom institucijom jer improvizirani rad, kakav se sada vrši, može prouzrokovati nenadoknadive štete.

Dva radnika koji sada rade na ovoj građi, a finansira ih Fond, nisu u mogućnosti da stručno obavljaju poslove ukoliko se za to ne osposobe.

18. februar 1974.

Direktor je obavio razgovore sa Dragom Slunjskim⁶⁷ i Teofikom Maglajlićem⁶⁸ u vezi njihovih sjećanja na razvoj radničkog pokreta u Banjoj Luci.

19. februar 1974.

Održan je sastanak za pripremu sjednice Radne zajednice. Prisustvovali su: Vukmanović, Lukić, Raspudić i Jela.⁶⁹

20. februar 1974.

Direktor Vukmanović u Sarajevu.

U Skupštini SRBiH direktor je vodio razgovore da Arhiv dobije sve stenografske bilješke od 1945. godine pa dalje. Data je načelna saglasnost da se stenografske bilješke poklone Arhivu, ali da se u tom smislu podnese poseban zahtjev. Ova izdanja imaju poseban značaj za Arhiv.

U Republičkom sekretarijatu za obrazovanje i kulturu Vukmanović je sa Božom Madžarom i Jandrićem razgovarao o prijedlozima da Sekretarijat izađe pred Izvršno vijeće sa analizom o problematici finansiranja arhivske službe, obzirom na nastale teškoće prenošenjem finansiranja na opštine. Direktor Arhiva Bosne i Hercegovine, Božo Madžar, isto je tako bio mišljenja da sve predradnje oko prenošenja

⁶⁶ Arhivsku građu o zemljotresu predao je Fond za obnovu 19. novembra 1973. ARSBL, ABK, 679/74

⁶⁷ Drago Slunjski, student prava, od 1941. do 1943. radi ilegalno za NOP. U partizane odlazi 1943. Detaljnije u: ARSBL, 209, 009, 014; Isto, 011, 018 i 034.

⁶⁸ Teofik Maglajlić, frizersko-brijački radnik, pripadnik banjalučkog sindikalnog pokreta. Za vrijeme rata učesnik ilegalnog pokreta. Detaljnije u: ARSBL, 209, MG, II, 106–107.

⁶⁹ Jelica – Jela Talić, od 1. januara 1967. do 13. februara 1982. računovodstveni referent i rukovodilac računovodstvenih poslova

nadležnosti nisu bile izvršene od strane Skupštine SRBiH. Problem je dvostruk: prvo, nije riješeno pitanje nosioca prava osnivača, jer je nakon ukidanja srezova Republika preuzela ulogu nosioca prava osnivača i drugo, finansiranje arhivskih institucija u mnogo čemu zavisi od benevolencije i organa skupština i njihovih predsjednika.

Na sastanku sa Jandrićem razmatrano je i pitanje participacije Republičke zajednice za kulturu u poslovima na spašavanju arhivske građe u Arhivskom centru Jajce. Za ovu svrhu Zajednica je odobrila iznos od 20.000 dinara.

U Republičkom arhivu razmatrano je pitanje ostvarivanja zadataka u vezi Zakona o narodnoj odbrani.

Vukmanović je pokušao da u franjevačkoj provinciji u Sarajevu dobije odobrenje za registrovanje arhivske građe u franjevačkim samostanima na području Bosanske Krajine. Nije nađeno rješenje. Sa prof. dr Srećkom Džajom⁷⁰ nije se razgovaralo jer je bio odsutan. Kao dekanom Teološkog fakulteta možda bi se mogao naći zajednički jezik?

21. februar 1974.

Radnici Arhiva napravili su pauzu u 11 časova da bi mogli posmatrati televizijski pronos iz Savezne skupštine u povodu proglašenja Ustava.

22. februar 1974.

Sastanak Komisije za narodnu odbranu u Arhivu.

25. februar 1974.

Sastanak Radne zajednice u pogledu pripremanja sjednice Radne zajednice u proširenom sastavu.

26. februar 1974.

Sjednica Radne zajednice sa početkom u 9 časova.

Poslije sjednice održan je sastanak sa radnicima u arhivskim centrima Prijedor i Bihać u pogledu realizacije Programa rada u 1974. godini i odnosa prema radnim zadacima.

27. februar 1974.

Direktor Doma kulture u Banjoj Luci Fuad Balić insistirao je kod direktora Arhiva da se iznađe prostor u Arhivu za smještaj slika Galerije. Arhiv nije u mogućnosti da izdvađa prostor jer ga ni sam nema za svoje depoe.

1. mart. 1974.

---

⁷⁰ Dr Srećko – Matko Džaja, pripadnik franjevačkog reda (do 1975), doktor teologije, doktor istorijskih nauka, publicist, živi u Njemačkoj

Za izradu radnih kecelja radnika u Arhiva nabavljen je materijal u Tvornici "Triko" u Bosanskoj Gradišci.

2. mart. 1974.

Sastanak Komisije za narodnu odbranu u Arhivu.

Dovezene su stalaže nabavljene za depoe u Fabrici "Metalna" u Mariboru.

Radnici Arhiva organizovali akciju čišćenja prostora oko zgrade Arhiva.

5. mart 1974.

Rad na izradi teksta Samoupravnog sporazuma o odnosima radnika u udruženom radu u Arhivu.

6. mart 1974.

Notiranje izjave Aziza Muftića⁷¹ o revolucionarnom radu i hapšenju tzv. "bombaške grupe".

7. mart 1974.

Dobivena je od Crvenog krsta teka iz 1898. godine o radu finansijske straže i oružništva.

11. mart 1974.

Sastanak radnika u Arhivu na kome je objašnjen izborni sistem i način izbora delegacija i delegata.

Zajednički je razmatran prijedlog Arhiva u pogledu prijedloga za nazive ulica u Banjoj Luci.

14. mart 1974.

Direktor Vukmanović u Jajcu. Pokušao je da riješi pitanje smještaja Arhivskog centra u Jajcu. Do sada u Jajcu od obećanja ništa nije realizovano. Pitanje je ostalo i dalje neriješeno jer novi prostor nije nađen.

18. mart 1974.

U 12.00 časova održana je sjednica Komisije za radnički pokret OK SKJ u pogledu zahtjeva Arhiva za namjensku dotaciju za naučnoistraživački rad. Sastanku su prisustvovali Vukmanović i Ibro Ibrišagić.⁷² Donesen je zaključak da Arhiv i

---

⁷¹ Aziz Muftić, brijački radnik, pripadnik banjalučkog sindikalnog pokreta, aktivan u RKUD "Pelagić" prije i poslije rata. Detaljnije u: ARSBL, 209, MG, VII, 204.

⁷² Ibrahim – Ibro Ibrišagić obavljao od 1. avgusta 1953. do 31. jula 1959. poslove arhivskog pomoćnika i višeg referenta u Gradskom i Sreskom arhivu, a poslove upravnika, odnosno direktora od 11. septembra 1959. do 31. decembra 1971. Kao penzioner od 28. septembra 1976. do 31. maja 1977. urednik Edicije o radničkom pokretu na području Opštine Banjaluka.

Muzej izrade projekat naučnoistraživačkog rada koji će dostaviti Komisiji do 12. aprila 1974.

19. mart 1974.

U 18.00 časova održan sastanak Izvršnog odbora i svih komisija Zajednice kulture u Banjoj Luci u pogledu zahtjeva za sredstva u 1974. godini. Iznesena je problematika u pogledu finansiranja Arhiva. Istaknuto je:

- da je Zajednica za kulturu u 1973. godini finansirala djelatnost Arhiva sa 9 mjeseci sa 180.000 dinara i da obezbjeđivanje u 1974. godini 240.000 ne osigurava ni prostu reprodukciju zbog inflatornih tendencija:

- da je Arhiv podnio finansijski plan sa programom rada u kojima je naznačeno koliko realizacija pojedinih poslova nosi sredstava. Ovim prijedlozima Arhiv želi da se finansiraju dijelovi programa i program u cjelini.

20. mart 1974.

Kod Mubere – Berke Gvožđar Vukmanović Milan i Marica Lazukić notirali su njena sjećanja na rad njenog muža Abduselama.⁷³ Dobiven je od Berke dosije za njenog muža sa personalnim podacima i veći broj fotografija.⁷⁴

21. mart 1974.

Adem Pjanić, sekretar na Tehničkom fakultetu, ponovo insistira da se preuzme nesređena arhivska građa Više poljoprivredne škole koja je ukinuta. Likvidaciona komisija nije izvršila registraturno sređivanje ove građe iako je Arhiv od novembra 1973. godine u nizu navrata na tome insistirao.

23. mart 1974.

Vukmanović je insistirao kod predsjednika Opštine Skender Vakuf⁷⁵ da se predviđena participacija u financiranju u 1974. godini uveća u odnosu na izneseni prijedlog.

25. mart 1974.

Dobivena je od Seke Masleše slika Vese Masleše⁷⁶ sa Viktorom Gutićem⁷⁷ kako sjede pred zgradom Hotela "Palas", slikana neposredno po izlasku Gutića iz zatvora. Seka je jedva pristala da se ta slika umnoži za potrebe Arhiva.

---

⁷³ Abduselam – Selam Gvožđar, opštinski činovnik, učesnik u revolucionarnom radničkom pokretu i komunističkom pokretu, ilegalac i borac NOV. Detaljnije u: ARSBL, 209, MG, I, 21.

⁷⁴ Detaljnije u: ARSBL, 329, 72.

⁷⁵ Predsjednik SO Skender Vakuf bio je Todor Dukić.

⁷⁶ Veselin – Veso Masleša, književnik, novinar, revolucionar, učesnik NOR-a i narodni heroj (1951). U rodnoj Banjaluci 1925. završio Realnu gimnaziju, a uoči mature primljen u KPJ-e. Studirao prava u Zagrebu, ekonomiju u Frankfurtu na Majni te političku ekonomiju i sociologiju u Parizu. Zbog ilegalnog komunističkog rada protjerivan, hapšen i zatvaran. Učestvovao u pripremama za podizanje ustan-

Lazukić Marica je kod Gvožđar Mubere notirala legende za dobivene fotografije.

Vukmanović je napokon sa Veljkom Đorđevićem ugovorio sastanak za notiranje njegovih sjećanja o revolucionarnom radu između dva rata u Banjoj Luci. Ranija insistiranja preko njegovog brata Svete Đorđevića nisu dala rezultate. U razgovoru je Veljko dao obećanje da će sam doći u Arhiv. Ponuđena mu je i alternativa da se razgovor vodi i na nekom drugom mjestu. Ipak je pristao da dođe u Arhiv.

U Arhiv je došao Miljenko Bokan,⁷⁸ koji je dobio zadatak od Zajednice za kulturu u Banjoj Luci da kao predsjednik jedne od komisija Zajednice razmotri problematiku finansiranja Arhiva. U razgovoru su učestvovali Bokan, Nafis Halilović i Milan Vukmanović. Bokanu je predočena problematika finansiranja Arhiva, naročito njegove redovne djelatnosti i neizvjesnost u finansiranju za 1974. godinu.

Arhiv je obaviješten o mogućnosti knjižare da isporuči kseroks aparat i električni geštetner. Zaključeno je da treba izvršiti nabavku ovih aparata.

26. mart 1974.

Sa Opštinskim vijećem sindikata, odnosno njenim predsjednikom razmatrano je pitanje namjenske dotacije u pogledu prijedloga Arhiva za finansiranje rada na proučavanju razvitka sindikalnog pokreta u Banjoj Luci. Direktor su data obećanja da će se zahtjev ozbiljno razmotriti i da eventualno neće biti problema oko namjenske dotacije za ovu svrhu.

Dosadašnja iskustva pokazuju da se obećanja lako daju, ali da se sredstva ne obezbjeđuju. I u proljeće 73. godine predsjednik Opštinskog VSS, Meho Midžić, dao je Vukmanoviću slično obećanje, ali sredstva u 1973. godini nisu bila obezbjeđena.

U Zajednici za osnovne škole Vukmanoviću su data obećanja da će zajednica i u 1974. godini obezbijediti sredstva za nastavak naučnoistraživačkog rada u 1974. godini. Po svemu sudeći, Arhiv i u 1974. godini može očekivati namjensku dotaciju za istraživanje prošlosti u razvitku školstva.

27. mart 1974.

Od Seke Masleše dobivena je veća količina slika. Jedne će pokloniti Arhivu, a druge je dala da se fotokopiraju. Manji broj slika odnosi se na dom ratne siročadi u Banjoj Luci iz 1946. godine, a pretežni dio na porodicu Masleša. Neke zaista imaju veliku vrijednost, a naročito one iz posljednje decenije prošlog i prve dvije decenije ovog vijeka. Zabilježeni su i podaci za legende.

---

ka u Crnoj Gori (1941), pripadnik Četvrte crnogorske proleterske brigade (1942), član Izvršnog odbora AVNOJ-a (1942) i učesnik u Četvrtoj i Petoj neprijateljskoj ofanzivi. Poginuo na Sutjesci (1943). Objavio oko 100 radova i dvije veće studije.

⁷⁷ Viktor Gutić, advokat, ustaški stožernik i ratni zločinac. Detaljnije u: "Ustaški stožer za Bosansku Krajinu; Studija Milana Vukmanovića i izbor iz građe", priredili Verica M. Stošić, Vladan Vukliš, Banjaluka 2017, 338–359.

⁷⁸ Miljenko Bokan je u toku 1974. radio na restauraciji tvrđave Kastel u Banjaluci.

Vukmanović je razgovarao sa Veljkom i Svetom Đorđevićem oko notiranja njihovih sjećanja o predratnom radničkom pokretu u Banjoj Luci. Dali su obećanja da će doći, ali ne skoro jer su, kako navode, opterećeni drugim poslovima.

Tatić Miloš – Gavran⁷⁹ dao je neke podatke o početku svog školovanja. Rekao je da će doći za jedno desetak dana da bi notirao podatke o svom ilegalnom radu u toku NOB-e na području Liječva.

2. april 1974.

Vukmanović na sastanku Komisije za odnose sa inostranstvom Saveza arhivskih društava Jugoslavije 1. aprila 1974. godine.

U Odjeljenju za arhiv i dokumentaciju Predsjedništva CK SKJ notirano je 2. aprila koji su sve banjalučani bili (suđeni) pred sudom za zaštitu države: Milenko Ilije Berić,⁸⁰ br. DT br. 1005/1935; Avdo Čardžić,⁸¹ DSZD br. 354/1929; Veljko Đorđević, DSZD br. 42/1936; Kasim Hadžić,⁸² DSZD br. 42/1936; Josip Teodora Jaroš,⁸³ DSZD br. 314/1929; Ethem Saliha Karabegović,⁸⁴ DSZD br. 42/1936; Eduard Kunštek,⁸⁵ DT br. 314/1929; Fadil Omera Maglajlić,⁸⁶ DSZD br. 1968/1929; Dževad Muhameda Maglajlić,⁸⁷ DSZD br. 6/1936; Munib Muhameda Maglajlić,⁸⁸ DT. br.

---

⁷⁹ Tatić Miloš, predratni građevinski radnik, učesnik NOP-a (1942–1945). Poslije oslobođenja sreski službenik i direktor u oblasti građevinarstva u Banjaluci. Detaljnije u: ARSBL, 209, MG, III, 127; ARSBL, 329, 178.

⁸⁰ Milenko Berić, zbog komunističkog djelovanja suđeno mu je u okružnim sudovima u Slavonskoj Požegi i Slavonskom Brodu. Detaljnije u: ARSBL, 209, MG, III, 127.

⁸¹ Avdo Čardžić, časovničarski radnik, član KPJ. Zbog komunističkog djelovanja uhapšen je 1929. zajedno sa Miloradom Petrovićem i Samuelo Majerom. Osuđen na 10 godina robije. Zbog ilegalno rada uhapšen je 1941. i 1942. godine. Ubijen je 1944. u logoru Stara Gradiška.

⁸² Kasim Hadžić, monopolski radnik, član KPJ (1934), oslobođen od optužbe pred DSZD. Za vrijeme Drugog svjetskog rata bio je pripadnik partizanskih jedinica (komandant odreda, komesar čete i član štaba odreda). Ubijen je 1942. od četnika.

⁸³ Josip Jaroš, tipograf, živio je i radio u Sarajevu. Optužen je zajedno sa Eduardom Kunštekom.

⁸⁴ Edhem – Leda Karabegović, obučarski radnik, član SKOJ-a (1926) i KPJ (1931–1932). Interniran je u logor Međurečje (1936–1941). U partizane je otišao 1941. Ubijen je 1942. u puču (Jošavka) od četnika.

⁸⁵ Eduard – Edo Kunštek, viskopozicionirani funkcioner SKOJ-a i KPJ u predratnoj Jugoslaviji. Osuđen na godinu dana robije. Studirao geologiju u Zagrebu. Po okupaciji radio u Banjaluci (Ravnateljstvo za ponovu) i u Varaždinu. Poslije rata emigrirao u Boliviju.

⁸⁶ Fadil Maglajlić, pravnik, advokat i revolucionar, član KPJ (1925). Djelovao u partijskoj ćeliji u Beogradu. Hapšen više puta. Po izbijanju rata vratio se juna 1941. u Banjaluku. Ubrzo uhapšen, odveden u Beograd i streljan (jul 1941).

⁸⁷ Dževad Maglajlić, mašinski tehničar, član SKOJ-a (1930) i KPJ (1932). Osuđen na dvije godine robije. Poslije okupacije vratio se iz Beograda u Banjaluku. Uhapšen 1941. i interniran u logor Jasenovac, gdje su ga 1945. ubile ustaše.

⁸⁸ Munib Maglajlić, građevinski tehničar, član SKOJ-a (1933) i KPJ (1938). Ilegalno radio u Banjaluci do odlaska partizane. Poginuo 1943. u centralnoj Bosni.

2299/1935; Masleša Veso, DSZD br. 1968/1929; Idriz Maslo,⁸⁹ DSZD br. 42/1936. i Ivan Josipa Tukerić,⁹⁰ DSZD br. 42/1936.⁹¹

8. april 1974.

Vukmanović je bio u Prijedoru kod predsjednika skupštine opštine. Predmet razgovora bilo je finansiranje Arhiva i arhivske službe. Posebno je razmatrano pitanje smještaja i uslova rada Arhivskog centra u Prijedoru. Predsjednik je dao obećanja da će se ova pitanja riješiti i da će Opština izdvojiti više sredstava za finansiranje Arhiva.

Ova i ovakva obećanja moraju se primati sa rezervom jer i od ranijih obećanja nije bilo rezultata iako je Arhiv izašao sa programom i prijedlogom finansiranja djelatnosti.

Vukmanović je u Prijedoru slučajno sreo književnika Gojka Banovića.⁹² Banović je obećao da će dostaviti Arhivu u Banjoj Luci neke dokumente vezane za svoju aktivnost.

9. april 1974.

Sa sjednice Izvršnog odbora Zajednice kulture u Banjoj Luci Nafis Halilović nosi loše utiske. Naime, na sjednici nije nađen zajednički jezik u pogledu finansiranja djelatnosti kulturnih institucija, tako da je bilo više svađe i vrijeđanja nego konstruktivnog rada. Podneseni zahtjevi su megalomanski, a sredstva ograničena. Donešen je zaključak da se obrazuje posebna komisija koja će posjetiti sve kulturne ustanove i korisnike sredstava kako bi na bazi uvida u stanje i potrebe mogla predložiti kriterije raspodjele.

U pogledu finansiranja Arhiva nije vođeno računa da se u prva tri mjeseca prošle godine finansirao iz republičkih izvora, a da je 180.000 dinara bila participacija u finansiranju za samo 9 mjeseci. To znači da bi 240.000 dinara u 1974. godini bilo samo obezbjeđenje proste reprodukcije na nivou iz 1973. godine, a u praksi čak

---

⁸⁹ Idriz Maslo, tokar i tehničar, član KPJ. Kao opasan komunista osuđen na 18 mjeseci robije. Učestvovao u organizovanju ustanka u srednjoj Bosni. Kao pripadnika IV krajiškog odreda ubili ga 1942. u Maslovarama četnici.

⁹⁰ Velimir – Ivo Tukerić, metalski radnik, mehaničar i šofer. Kao opasan agitator među radništvom više puta hapšen. Interniran u logor Međurečje (1941). Učestvovao u ustanku 1941. Detaljnije u: ARSBL, 209, 015, 021.

⁹¹ Vukmanović je 20. novembra 1974. od Arhiva CK SKJ tražio kseroks-kopije ovih predmeta. Pored najavljenog plaćanja usluga kopiranja, zauzvrat je nudio kopije pisama jugoslovenskog učesnika Oktobarske revolucije Tadije Odića i sjećanja Franje Odića, učesnika Vukovarskog kongresa KPJ 1920. ARSBL, ABK, 683/74.

⁹² Gojko Banović, književnik i novinar, poslije završenih studija na Filozofskom fakultetu u Beogradu novinar lista *Politika*. Poslije oslobođenja vratio se iz internacije i nastavio sa radom u *Politici*. Bavio se književnim radom još od studentkih dana. Objavljivao pripovijetke u raznim časopisima i listovima, zbirke pripovijedaka, zbirku reportaža i romane.

ni to, obzirom na ubrzani rast indeksa cijena, odnosno inflatorne tendencije koje su veoma naglašene.

10. april 1974.

Sastanak Komisije za narodnu odbranu.

Vukmanović posjetio potpredsjednika Skupštine opštine Mirka Majkića da bi ga upoznao sa problemima finansiranja Arhiva i teškoćama oko participacije opština.

Majkić je insistirao da Arhiv preuzme arhivsku građu likvidirane Više poljoprivredne škole u Banjoj Luci. Dao je obećanje da će biti obezbijeđena sredstva sa registraturno sređivanjem ove građe jer likvidaciona komisija ovaj posao nije obavila.

Kod predsjednika Izvršnog odbora Zajednice sa kulturu, Duška Glamočaka, inače potpredsjednik Opštinske konferencije SSRN, obavljen je razgovor oko prijedloga sa finansiranje Arhiva. Glamočak je rekao da je izgubio iz vida činjenicu da se u prošloj godini participacija odnosila za 9 mjeseci. Zbog toga u svom prijedlogu obezbjeđivanja sredstava za Arhiv nije predvidio proporcionalno povećanje.

Kod Bebe – Zubejde Tabaković rođj. Đumrukčić razmatrano je pitanje notiranja sjećanja na revolucionarni rad njene braće.⁹³

Sa Brankom Bokanom Vukmanović je razmatrao pitanje korištenja podataka koji se odnose na Sanski Most.⁹⁴ Dati su mu podaci do kojih se došlo notiranjem podataka iz štampe za period Austrougarske i stare Jugoslavije.

11. april 1974.

Završen je prijedlog organizovanja naučnoistraživačkog rada o radničkom pokretu u Banjoj Luci. Teze ovog elaborata obuhvataju punih sedam kucanih stranica. Sa predsjednikom Komisije za radnički pokret OKSKJ, Radom Medićem,⁹⁵ telefonski je dogovoreno da se održi sastanak u Arhivu 12. aprila 1974. u 8 časova.

U Skupštini opštine Banja Luka neposredno se insistiralo da se Arhivu dostavi 50.000 dinara koliko je uneseno kao obaveza za 1973. godinu. Suma se odnosi na registraturno sređivanje fondova bivših opštinskih narodnih odbora.

Održan je sastanak sa Sekom Maslešom⁹⁶ i Jocom Bojkovski⁹⁷ u vezi notiranja podataka o radničkom pokretu.

Od Milana Puhala⁹⁸, supruga Natalije Jović,⁹⁹ dobiveni su personalni dokumenti i fotografije Natalije Jović.

---

⁹³ Braća Zubejde udate Tabaković su Avdo, Sadik i Mustafa Đumrukčić.

⁹⁴ Vidi: Branko Bokan, *Srez Sanski Most u NOB 1941–1945. godine*, Sanski Most 1980.

⁹⁵ U to vrijeme Rade Medić bio je direktor Radničkog univerziteta u Banjaluci.

⁹⁶ Detaljnije u: ARSBL, 209, MG, VII, 220; Isto, 011, 022–024.

⁹⁷ Bojkovski Jovan, agronom, poslije Drugog svjetskog rata na dužnosti direktora u ustanovama i preduzećima iz oblasti stočarstva do penzionisanja (1960).

⁹⁸ Puhalo Milan, predratni bankarski činovnik. U ljeto 1941. uhapšen i protjeran u Srbiju. Po oslobođenju radio kao šef računovodstva u banjalučkom državnom preduzeću.

12. april 1974.

Sastanak sa Medić Radom prolongiran je za ponedjeljak.

Dobivene su slike od Alekse Matića o IX krajiškoj brigadi. Napravljene su i legende za ove fotografije.

Nevenko Grebenarević¹⁰⁰ dao je čvrsta uvjerenja da će izvršiti obećanje i da će u Arhiv dovesti Ivicu Mitračića – Bregejca¹⁰¹ čim ovaj iz Zagreba dođe u Banju Luku. Mitračića je već informisao o nastojanjima Arhiva da se evidentiraju i prikupe podaci i arhivska građa o pripremama Čajaveca, Kluza, Jazbeca i Mitračića za odlazak na oslobođenu teritoriju.

Mitračić već raspolaze sa bogatijom dokumentarnom građom, kako su dali obavještenja Nevenko Grebenarević i Ćamil Đevenica,¹⁰² koju je sam prikupio.

15. april 1974.

Od Borisa Hage, strojarskog oficira trgovačke flote, dobivena je veća količina fotografija iz stare Banje Luke, koje je naslijedio od svog oca.¹⁰³ Naročito su značajne fotografije iz austrougarskog perioda i fotografije između dva rata. Za te fotografije sačinjene su i legende.

17. april 1974.

Drago Karasijević¹⁰⁴ posjetio je Arhiv. Poklonio je Arhivu mašinom kucani tekst svojih istraživanja razvitka NOB-e na području centralne Bosne. Karasijević sa Brankom Suručićem radi na monografiji Laktaša.

Karasijević je obećao da će jedan dio dokumentarne građe koju je lično prikupio pokloniti Arhivu, nakon završetka poslova na monografiji Laktaša.

18. april 1974.

Sa Duškom Glamočakom, potpredsjednikom OK SSRN, predsjednikom Izvršnog odbora Zajednice kulture, vođen je razgovor o problematici finansiranja Arhiva u 1974. gododini

---

⁹⁹ Natalija Jović, profesor biologije, komunista, predavala u Banjalučkoj realci (1936–1941). Internirana u Srbiju. Bavila se ilegalnim radom. Upućena u logor Banjica. Poslije završetka Drugog svjetskog rata vratila se i predavala na Banjalučkoj gimnaziji. Detaljnije u: ARSBL, 329, 87; ARSBL, 209, MG, I, 27; Isto, 010, 017 i 041; Isto, 011, 008.

¹⁰⁰ Nevenko Grebenarević, penzioner i predsjednik Vijeća Narodne tehnike u Banjaluci

¹⁰¹ Aviomehaničari strelci Ivica Mitračić – Bregejac i Milutin – Mišo Jazbec su zajedno sa pilotima Franjom Kluzom i Rudi Čajavecem izvršili 4. juna 1942. prve partizanske ratne vazduhoplovne zadatke.

¹⁰² Ćamil Đevenica, penzioner i predsjednik Aerokluba "Čajavec" u Banjaluci

¹⁰³ Antun Haga, činovnik Građevinske sekcije u Sarajevu (do 1930), činovnik banovinske uprave u Banjaluci (od 1930), nadoficijal u banjalučkom Tehničkom odjeljku (od 1942). Aprila 1943. prelazi u Tehnički odjeljak u Tuzli.

¹⁰⁴ Detaljnije u: ARSBL, 209, 011, 005.

22. april 1974.

Milivoje Kecmanović, brat Mare Zeljković,¹⁰⁵ sada penzioner, inače agronom, sa stanom kod preduzeća "Rudi Čajavec", zna dosta o Edi Kunšteku,¹⁰⁶ a još više njegov brat¹⁰⁷ koji živi u Beogradu. Prema obavještenjima, raspolaže sa bogatim dokumentarnom građom.

24. april 1974.

Sa Veljkom i Svetom Đorđevićem ponovo je vođen razgovor o notiranju sjećanja na razvitak radničkog pokreta u Banjoj Luci. Stiče se utisak kao da nisu voljni da podatke daju.

25. april 1974.

U toku dva dana, 25. i 26. aprila 1974. godine, u učionici Doma JNA održano je savjetovanje arhivskih radnika Bosne i Hercegovine i Skupština Zajednice Arhiva.

26. april 1974.

Na sjednici Izvršnog odbora Zajednice kulture u Banjoj Luci prisustvovali su Vukmanović Milan i Nafis Halilović. Izložena je problematika finansiranja i obrazložen zahtjev za sredstva u 1974. godini. Naglašeno je da prijedlog Komisije za finansiranje Arhiva u 1974. godini, u iznosu od 240.000 dinara ne obezbjeđuje ni prostu reprodukciju jer je u 1973. godini učešće iznosilo 180.000 dinara za 9 mjeseci.

Izneseno je da su zahtjevi koji stoje pred arhivskom službom veoma veliki i da su to poslovi koji ne trpe odlaganja, odnosno poslovi koji se moraju obavljati, naročito u pogledu nadzora nad registraturama i poslovi sređivanja arhivske građe.

Stiče se utisak da samo finansiranje zavisi od benevolencije ovih ili onih ljudi, a ne od programskih zadataka. Kako inače objasniti da se i dalje ne uvažava finansiranje djelatnosti, već se određuje proizvoljno global za korisnike sredstava, koji treba da se u taj global uklapaju kako mogu? Problem sredstava ostaje i dalje neizvjestan obzirom da ni ostale opštine nemaju adekvatno razumijevanje za arhivsku službu.

29. april 1974.

Na sjednici Komisije za radnički pokret u OK SKJ u Banjoj Luci bio je na dnevnom redu elaborat o naučnoistraživačkom radu na istorijatu radničkog pokreta u Banjoj Luci. Donesen je zaključak da elaborat sa zaključcima Komisije bude dostavljen svim društveno-političkim organizacijama, odnosno predsjedništvima opštinskih konferencija SKJ, SSRN i Saveza omladine i Opštinskom vijeću sindikata, kao i

---

¹⁰⁵ Mara Zeljković, profesor u Banjalučkoj gimnaziji i Trgovačkoj akademiji

¹⁰⁶ Detaljnije u: ARSBL, 209, MG, VII, 212–213.

¹⁰⁷ Ilija Kecmanović, profesor francuskog i srpskohrvatskog jezika na Banjalučkoj realci

predsjedniku Opštine Banja Luka. Trebalo bi održati zajednički sastanak za dogovor u pogledu obezbjeđivanja sredstava za kontinuirani naučnoistraživački rad.

6. maj 1974.

Od dr Ljube Popovića¹⁰⁸ koga su posjetili Marica Iazukić i Milan Vukmanović, dobiveni su dokumenti¹⁰⁹ o njemu i njegovom ocu, banjalučkom mitropolitu Vasiliju.¹¹⁰

Od Bebe Tabaković dobivena je biografija o njenom bratu Mustafi Đumrukčiću,¹¹¹ koja je data na kserokopiranje.

7. maj 1974.

U Opštinskoj konferenciji SKJ dobivena je jedna količina knjiga i tri fascikla spisa Sreskog komiteta SKJ u Banjoj Luci, poverljivih spisa zahtjeva za spomenicu 1941. godine.

8. maj 1974.

Notiran je prvi dio sjećanja Derviša Gazića – Dede¹¹² za period do velikog štrajka kožaraca u Banjoj Luci.¹¹³

Sa Ibrom Saračom¹¹⁴ obavljen je razgovor o notiranju sjećanja na partijski rad u Banjoj Luci. Pribilježeni su osnovni podaci, a razgovor treba da se obavi do kraja maja 1974. godine. Zdravstveno mu stanje ne dozvoljava veća naprezanja, ali je voljan da se podaci notiraju. Dao je obećanje da će prikupiti i neke fotografije od značaja za istoriju radničkog pokreta Banje Luke.

9. maj 1974.

Obavljen je razgovor sa Muharemom – Harkom Plivac¹¹⁵ o njenoj braći Rife-tu¹¹⁶ i Muharemu,¹¹⁷ koji su poginuli u NOB-i. Sa bratom Safetom nastojaće pribaviti

---

¹⁰⁸ Dr Ljubomir Popović, advokat, advokatski pripravnik (1921–1922) u advokatskoj kancelariji dr Dušana Ivaniševića u Banjaluci

¹⁰⁹ ARSBL, 329, 157 i 159.

¹¹⁰ Vasilije Popović, mitropolit banjalučko-bihaćki od 1908. do smrti 1938.

¹¹¹ Mustafa Đumrukčić, inženjer arhitekture, skojevac, ilegalac i član SKJ (1945). Poslije oslobođenja živi i radi u Banjaluci i Sarajevu. Detaljnije u: ARSBL, 329, 58.

¹¹² Derviš – Dedo Gazić, obučarski radnik, pripadnik radničkog pokreta (1926) i član KPJ (1938). Učestvovao u pripremi ustanka, ilegalac (1942), učesnik NOR-a i obavljao je različite partijske dužnosti.

¹¹³ Detaljnije u: ARSBL, 209, MG, I, 43.

¹¹⁴ Ibrahim – Ibro Sarač, pravnik, član KPJ (1940), ilegalac i prvoborac. Poslije rata radio je u organima lokalne uprave i tužilaštva. Detaljnije u: ARSBL, 329, 165; ARSBL, 209, MG, I, 35; Isto, II, 74; Isto, III, 124, Isto, 015, 054.

¹¹⁵ Detaljnije u: ARSBL, 209, 008, 052.

¹¹⁶ Rifet – Refik Plivac, limar i mehaničar, od Aprilskog rata pripadnik ilegalnog pokreta i NOV. Poginuo septembra 1941.

¹¹⁷ Detaljnije u: ARSBL, 329, 221.

podatke o svojoj braći, a i neke fotografije. Od interesa je pomenuti da se ni jedan od njih ne nalazi na spisku poginulih boraca na spomeniku u Mrakovici. Od interesa su i podaci o njihovoj majci koja je bila aktivna u sindikatu Fabrike duvana.

Šemso Tabaković¹¹⁸ je dao obećanje da će notirati svoja sjećanja na prve ustaničke dane, a i sjećanja na hapšenje ratnog zločinca Viktora Gutića. Obzirom da je prilično angažovan u društvenom radu, za sada nema dovoljno vremena, ali da će realizirati svoje obećanje do juna 1974.

10. maj 1974.

Predstavnik KAB-a želi da notira podatke o djelatnosti KAB-a u Banjoj Luci obzirom na pripremanje proslave jubileja 40. godišnjice rada. Razgovor se odnosio i na mogućnost da Arhiv pripremi izložbu o djelatnosti KAB-a, koja bi sa svojom postavkom obišla i druga mjesta.

Sa Duškom Glamočakom obavljen je još jedan razgovor o finansiranju Arhiva. Duško je dao uvjeravanja da u 1974. godini Arhiv može očekivati od Zajednice za kulturu 240.000 ili 260.000 dinara. On će insistirati da u finansijski plan uđe suma od 260.000 dinara.

13. maj 1974.

Sa Filipović Zilhom – Lelom obavljen je razgovor za podatke o njenoj braći.¹¹⁹ Od posebnog su interesa fotografije koje bi mogla pribaviti.

Od Gojka Gajića¹²⁰ dobivene su neke njegove fotografije, ali je još značajnije da Arhiv dobije njegova sjećanja na obrazovanje partijske ćelije u selu Kola.

Od Cilke Martak¹²¹ dobiveni su podaci o njenom bratu Štefku Martaku,¹²² ali su oni dosta šturi. Notirano je samo ono što bi moglo biti vjerodostojno.

15. maj 1974.

Drago Šajnović¹²³ dao je podatke o Antonu Filanoviću¹²⁴ i Vjekoslavu Bakuliću,¹²⁵ a i neka sjećanja na Šeremeta.¹²⁶ Šajnović je tražio podatke o svom ocu. Inte-

---

¹¹⁸ Šemso Tabaković, učitelj, učesnik NOR-a, oficir OZN-e. Detaljnije u: ARSBL, 209, MG, VII, 206; Isto, 011, 022–024.

¹¹⁹ Brat po majci i ocu bio je Ahmet Filipović, a braća po majci bili su Safet Filipović Fric i Muhamed Filipović Tunjo.

¹²⁰ Gojko Gajić, opštinski bilježnik, član SKOJ-a (1926) i KPJ (1928). Učestvovao u pripremi ustanka. U toku rata kao pripadnik NOV-e obavljao vojne i partijske funkcije (politički komesar i odbornik). Poslije rata savezni i republički poslanik. Kažnjen je u vezi Rezolucije Kominforma. Gajić je za Zbirku memoarske građe o radničkom pokretu i NOB-u prikupio oko 150 sjećanja.

¹²¹ Cecilija – Cilka Martak, službenica OUZOR-a u Banjaluci

¹²² Stjepan – Štefko Martak, član KPJ (1925), radnik u banjalučkoj Fabrici duvana. Obolio od TBC i umro 1930. Detaljnije u: ARSBL, 209, 011, 029–030.

¹²³ Dragan – Drago Šajnović, violinist, profesor muzike i horovođa. Prije, za vrijeme i poslije Drugog svjetskog rata živio je i radio najduže u Banjaluci, a kraće u Đevdeliji i Travniku.

resirala ga je njegova spisateljska djelatnost da bi napravio registar gdje je i šta objavio.

Notirani su biografski podaci koje je dao Ivica Mitraić – Bregejac.¹²⁷ Dao je obećanje da će dostaviti Arhivu dokumentarnu građu s kojom raspolaže. Obećao je da će uskoro ponovo doći u Banju Luku i u Arhivu nastaviti notiranje svojih sjećanja.

Prof. Mato Džaja¹²⁸ dao je neke biografske podatke o Ivanu Klačiću – Žicu.¹²⁹

16. maj 1974.

U Arhivu BiH u Sarajevu održan je sastanak direktora arhiva iz Bosne i Hercegovine. Tema sastanka bilo je razmatranje stanja arhivskih ustanova i pripremanje informacije za sjednicu Izvršnog vijeća Skupštine SRBiH.

Naročito su naglašeni problemi finansijskog stanja arhivskih ustanova s obzirom da opštine ne izvršavaju svoje obaveze.

Arhiv je do 15. maja 1974. godine zaključno dobio od opština svega 104.840 dinara tako da radnici u Arhivu ne bi imali lične dohotke da se nisu blagovremeno obezbijedila sredstva iz drugih izvora. Od 23 opštine na regionalnom području samo je pet opština dalo dio participacije za 1974. godinu, i to Banja Luka 60.000, Drvar 10.000, Ključ 10.000, Laktaši 4.840 i Prijedor 20.000 dinara.

Obećanja opština u pogledu finansiranja ne izvršavaju se, tako da i razgovori sa predsjednicima opština ne daju očekivane rezultate.

Izneseni prijedlozi sa elaboratom o stanju i problemima arhivske službe treba da bude dostavljeno Izvršnom vijeću. Nedostatak finansijskih sredstava i neizvjesnost u pogledu visine ne omogućava ni efikasnost rada i programiranje zadataka.

20. maj 1974.

Održan je sastanak kolektiva na kome su razmotreni problemi rada i zadaci.

21. maj 1974.

---

¹²⁴ Tone Filanović, agronom, član KPJ (1930). Od 1939. sreski agronom u Prijedoru. Poslije oslobođenja Prijedora (maj 1942) izabran za člana GNOO Prijedor. Uhapšen poslije povlačenja partizanskih jedinica i odveden u logore Stara Gradiška i Jasenovac i ubijen pred kraj Drugog svjetskog rata.

¹²⁵ Vjekoslav Bakulić, agronom, član KPJ (1931–1935), aktivan u KAB-u. Banjaluku napušta 1938. i odlazi u Cazin. U prvim mjesecima okupacije politički djeluje na području OK SKJ u Osijeku. Kao opasan komunista ubijen juna 1941. u blizini Vukovara.

¹²⁶ Detaljnije u: Milan Vukmanović, "Profesor i revolucionar Akif Šeremet", u: *Opredjeljenja*, Sarajevo, god. X, avgust–septembar 1979, br. 8–9, 149–181.

¹²⁷ Detaljnije u: ARSBL, 209, MG, I, 36; Isto, II, 112.

¹²⁸ Mato Džaja, profesor, književnik i publicista. U Banjalučkoj realci profesor i direktor.

¹²⁹ Žic Ivan – Ivo Klačić, nastavnik, arhivist i književnik. U Banjaluci predavao od 1938. do 1942. u Ženskoj građanskoj školi. Aktivan u komunističkom pokretu. Poslije hapšenja i zatočenja u banjalučkoj "Crnoj kući" tretiran kao politički uhapšenik. Avgusta 1942. postavljen za nastavnika u Doboju. Detaljnije u: ARSBL, 209, 011, 005.

Direktor Vukmanović posjetio je skupštine opština Srbac i Bosanska Gradiška.

Iako je bio najavljen sastanak, predsjednik Izvršnog odbora Skupštine Srbac nije htio da primi direktora Arhiva jer je znao razloge njegovog dolaska. Naime, u 1973. godini Skupština opštine Srbac nije dostavila ni dinar participacije u finansiranju unatoč pismene i usmene urgencije, pa i razgovora sa predsjednikom opštine. Predsjednik Izvršnog odbora uputio je direktora na jednog od referenata. Vukmanovića je to uvrijedilo zbog stava prema Arhivu o čemu je informisao sekretara OK SKJ. Kada je već automobilom namjeravao da krene, došao je predsjednik OK SSRN da interveniše da se ipak održi razgovor sa predsjednikom Opštine i predsjednikom Izvršnog odbora. Predsjednik opštine se ispričao zbog takvog stava i rekao da je on tek nedavno stupio na dužnost, a da direktor Arhiva ne bi trebalo da se ljuti na predsjednika Izvršnog odbora jer je stvarno zauzet.

Sada je i sam predsjednik Izvršnog odbora zauzeo drugačiji stav i naglasio da je ovo bio samo jedan nesporazum koji neće remetiti odnose. Na sastanku su data obećanja da će se obaveze iz 1973. godine izmiriti, a i da neće biti problema u pogledu finansiranja u 1974. godini.

U Skupštini opštine Bosanska Gradiška direktor je razgovarao sa predsjednikom Izvršnog odbora u pogledu realizacije međusobnih obaveza. Skupština opštine pokazala je i ranije razumijevanje za rad arhivske službe. Dogovoreno je da Dušan Lukić da stručnu pomoć radnicima u Skupštini opštine ne samo za škartiranje arhivske građe, nego i za izvršavanje zadataka iz Uredbe o kancelarijskom poslovanju. Dio participacije za 1974. godinu biće doznačen u junu mjesecu.

22. maj 1974.

Obaviješteni da propada arhivska građa Osnovne škole „Mirko Višnjić“ čiji je direktor Boro Bjelkanović,¹³⁰ smještena u staroj zgradi u Ulici fra. Grge Martića, bivšoj školi časnih sestara, Vukmanović je pokušao da telefonski uspostavi vezu sa školom. Međutim, u školi nisu bili ni direktor, ni sekretar.

Budući da su u staroj zgradi razbijeni prozori i razvaljena vrata, tako da djeca ulaze i raznose arhivsku građu, Vukmanović Milan i Lazukić Marica otišli su u zgradu i u kola ubacili arhivsku građu iz vremena Austrougarske i dio građe Realne gimnazije. To je građa koju je imala pomenuta osnovna škola, a ostavljena je u rasutom stanju da se vuče po hodnicima i tavanu. Stanje je bilo teško na tavanu jer zbog razbijenih crijepova krov prokišnjava. Upisnici i druga građa osnovne škole časnih sestara iz osamdesetih godina prošlog vijeka pa do 1918. godine bila je u vlažnom stanju. Ipak je pokupljena i dovezena u Arhiv.

23. maj 1974.

---

¹³⁰ Boro Bjelkanović, učitelj, nastavnik i direktor u osnovnim školama, prosvjetni savjetnik i referent (prosvjetna i vjerska pitanja) u Banjalučkom srezu

Direktor Vukmanović i Dušan Lukić u Jajcu.

Lukić je tražio dokumentaciju za oko 46 zahtjeva za ostvarivanje prava na penziju. Na sređivanju građe istovremeno su radili Nafis Halilović i Dušan Lukić.

U međuvremenu je direktor razgovarao sa predsjednikom Opštine Draganom Lacićem o problemima finansiranja, dobivanja prostora za Arhivski centar u Jajcu i spašavanju arhivske građe oštećene poplavom. Dogovoreno je da se u naredom mjesecu održi širi sastanak po ovim pitanjima.

Regionalno savjetovanje o narodnoj odbrani, sazvano na inicijativu republičkog sekretara u Jajcu, korišteno je za razgovor o zadacima arhivske službe na kategorizaciji arhivske građe i mjerama za mikrofilmovanje povjerljive i strogo povjerljive građe, građe društveno-političkih organizacija i projekata od značaja za narodnu odbranu. Republički sekretar je rekao da je pristup Arhiva, ovoj problematici sasvim ispravan, kao i mjere koje se programiraju, ali da se sredstva mogu obezbjeđivati ukoliko ih i koliko doznače za ovu namjensku svrhu. Pravilan je stav da se osposobi služba u Arhivu koja će imati zadatak da vrši mikrofilmovanje arhivske građe, a ne da se građa daje drugim ustanovama na snimanje.

Vukmanović je i razgovarao sa predstavnikom Zavoda za zaštitu spomenika kulture u Sarajevu (Smail Pihić, Sarajevo, Hasana Brkića 6/II, lična adresa) o kompletiranju podataka za sve spomenike kulture na području Bosanske Krajine. Postojeće podatke treba dopuniti.

24. maj 1974.

Vukmanović je razgovarao sa Rajkom Kuzmanovićem,¹³¹ članom Izvršnog odbora Skupštine opštine Banja Luka, zaduženim za oblast kulture, o sredstvima i zadacima na kategorizaciji i mikrofilmovanju arhivske građe.

Niko Jurinčić je Vukmanoviću obećao neke dokumente i fotografije iz ratnog perioda. Obećao je da će doći u Arhiv da notira svoja sjećanja.

25. maj 1974.

Vukmanović u Bosanskoj Dubici. Držanje partijskog predavanja iskorišteno je za razgovor sa predstavnicima opštine, načelnicima, o finansiranju Arhiva i zadacima arhivske službe.

27. maj 1974.

Notirana su sjećanja Veljke Đorđevića o radničkom pokretu u Banjoj Luci i sjećanja Dušana – Dule Kozomare¹³² na Muhameda Kazaza.¹³³

---

¹³¹ Rajko Kuzmanović, akademik, doktor pravnih nauka i političar. Od 2004. do 2011. predsjednik Republike Srpske. U toku 1974. član Izvršnog odbora SO Banjaluka.

¹³² Detaljnije u: ARSBL, 209, 013, 018 i 114.

¹³³ Muhamed Kazaz, obučarski radnik, pripadnik sindikalnog i radničkog pokreta, član KPJ (1926). Kao opasan komunista hapšen i zatvaran u predratnom periodu. Učestvovao u pripremi ustanka 1941. U NOV obavljao odgovorne vojne i partijske dužnosti do proljeća 1942, kada su ga ubili četnici.

28. maj 1974.

Veljko Đorđević donio u Arhiv fotografije i dokumente za svoj dosije.

U Arhivu obavljen razgovor sa predsjednikom OK SSRN, Miroslavom Močinićem,¹³⁴ o organizaciji proslave jubileja KAB-a.

Održan je sastanak članova kolektiva po pitanju organizovanja rada na kategorizaciji arhivske građe. Konkretni angažman po ovim pitanjima imaju Nafis Halić, Slavica Raspudić, Dušan Lukić i Seida Duraković.

Dobivene su od Skupštine opštine Banja Luka primjedbe na tekst Statuta Arhiva u smislu dopuna.

4. juni 1974.

Razgovor direktora sa Brankom Suručićem o potrebi da se sa Jocom Bojkovskim ode do kuće Veljka Jelovca¹³⁵ radi dobijanja građe koju je prikupio Vuk Jelovac.¹³⁶

7. juni 1974.

Razgovor sa Svetkom Vrebcom¹³⁷ u Skupštini opštine o kategorizaciji i mikrofilmovanju arhivske građe.

8. juni 1974.

U Opštinskom vijeću SSJ obavljen razgovor sa Lajšićem¹³⁸ o obezbjeđivanju sredstava od 30.000 dinara za rad na istorijatu sindikalnog pokreta.

U OK SKJ Vukmanović je razgovarao sa Vitom Pujićem o doznačivanju 50.000 dinara za rad Arhiva na izučavanju radničkog pokreta prema utvrđenom projektu.

14. juni 1974.

Razgovor sa predsjednikom Opštinskog Sindikalnog vijeća Mehom Midžićem i Lajšićem o finansiranju izučavanja sindikalnog pokreta. Midžić je ponovo obećao da će sredstva biti još u ovoj godini obezbijeđena.

---

¹³⁴ Miroslav Močinić, inženjer elektrotehnike, predsjednik OK SSRN i delegat Društveno-političkog vijeća SR BiH

¹³⁵ Veljko Jelovac, poljoprivredni tehničar, prosvjetni radnik i poljoprivredni stručnjak, nastavnik i nadstojnik oblasnog imanja Niže poljoprivredne škole u Banjaluci (1928–1941) i nadničar (1942–1944). Učesnik NOR-a. Poslije oslobođenja vršio različite funkcije u oblasti poljoprivrede na nivou Bosne i Hercegovine i Banjalučkog sreza.

¹³⁶ Vukašin – Vuk Jelovac, novinar i publicista, osnivač Društva "Zmijanje" u Banjaluci. Saradivao prije i poslije Drugog svjetskog rata sa više novina i časopisa. U 1960. posthumno su publikovane njegove zabilješke pod naslovom "Banja Luka u prošlosti", koje je sakupio i priredio njegov brat Veljko Jelovac.

¹³⁷ Svetko Vreba, diplomirani ekonomista, načelnik Sekretarijata za narodnu odbranu SO Banjaluka od 1971.

¹³⁸ Milan Lajšić, profesionalni radnik u Opštinskom sindikalnom vijeću

Medić Rade, predsjednik Komisije za radnički pokret u OK SKJ, sa Vukmanovićem je insistirao da se sredstva za izučavanja radničkog pokreta već doznače.

Branko Suručić i Milan Vukmanović posjetili su u Laktašima Dušana Milovanovića radi notiranja njegovih sjećanja iz perioda NOB-e, i Todorovića (prvoborca i predsjednika opštine u Laktašima od 1936. do 1941. godine) u Aleksandrovcu, koji već niz godina piše hroniku. Todorović je obećao da će jednu kopiju rukopisa dati Arhivu.

15. juni 1974.

Ankica Cijan¹³⁹ obećala je Vukmanoviću da će doći u Arhiv radi notiranja sjećanja na radnički pokret i učešće u Revoluciji. Obzirom na zauzetost, doći će u drugoj polovini mjeseca, a uputiće i druge da dođu.

17. juni 1974.

Vukmanović je prisustvovao sjednici Izvršnog odbora Skupštine opštine Sanski Most, koji je na dnevnom redu imao informaciju o stanju arhivske građe na području opštine i zadacima koji proizilaze iz Zakona o arhivima.

Predsjednik Izvršnog odbora u prethodnom razgovoru rekao je da će Opština obezbijediti još 20.000 dinara za finansiranje zadataka arhivske službe na području Opštine.

Na sjednici Izvršnog odbora usvojen je prijedlog da se održi jednodnevni seminar sa sekretarima preduzeća i ustanova u Sanskom Mostu o zadacima koji proizilaze iz Zakona o arhivima.

Vukmanović je sa Dušanom Lukićem posjetio OK SKJ u Sanskom Mostu. Konstatovano je očajno stanje arhivske građe društvenopolitičkih organizacija u Sanskom Mostu, koja se nalazi u jednoj maloj prostoriji na tavanu iste zgrade, gdje je dobrim dijelom u rasutom stanju. Konstatovano je da nije prikupljena građa likvidiranih opštinskih komiteta (9 komiteta) i bivšeg Sreskog komiteta. Jedan dio građe komiteta otuđio je direktor Muzeja Stajić i ta građa se nalazi jednim dijelom u Muzeju, a drugim dijelom u njegovom stanu. Sekretar je obećao da će preduzeti hitne mjere za dovođenje ove građe u sređeno stanje. On je tek došao na dužnost sekretara, i uočio je egzistentnost ovog problema.

Vukmanović je na povratku razgovarao sa predsjednikom Opštine¹⁴⁰ i predsjednikom Izvršnog odbora opštine Prijedor o problematici finansiranja, jer Opština Prijedor ne obezbjeđuje u svojoj participaciji ni finansiranje rada dva radnika koji rade u Arhivskom centru. Obećao je da će direktora Vukmanovića pozvati na jedan širi razgovor u toku mjeseca.

---

¹³⁹ Ankica Cijan udato Dilber, elektrotehničar, član SKOJ-a (1939–1940). Za vrijeme Drugog svjetskog rata više puta hapšena i zatvarana, a aprila mjeseca 1942. upućena u logor Jasenovac.

¹⁴⁰ Novak Savić i Jovan Rajlić izabrani su 22. aprila 1974. za predsjednika Skupštine opštine odnosno predsjednika Izvršnog odbora u Prijedoru.

18. juni 1974.

Notirano je sjećanje ing. Josipa Granića – Fiće¹⁴¹ o radničkom pokretu u Banjoj Luci.

19. juni 1974.

Direktor je vodio razgovor sa predsjednikom OK SSRN u Banjoj Luci, Miroslavom Močinićem, o organizovanju naučnoistraživačkog rada na izučavanju razvoja radničkog pokreta u Banja Luci. Močinić je rekao da će se obrazovati posebna redakcija za izdavanje publikacije na jednoj od narednih sjednica Predsjedništva OK SSRN.

20. juni 1974.

Ekipa radnika Arhiva boravila je u Jajcu i radila ekipno na sređivanju građe u Arhivskom centru Jajce. Na radu u Jajcu bili su: Slavica Raspudić, Nafis Halilović, Dušan Lukić, Marica Lazukić, Zahida Keljalić i Janja.¹⁴²

24. juni 1974.

Notirana su sjećanja Valjke Đorđevića, Voje Stupara¹⁴³ i Drage Šajnovića.

Veljko Đorđević, obzirom na odlazak u Lipik, doći će u Arhiv poslije povratka iz banje da nastavi notiranje svojih sjećanja.

Vojo Stupar došao je u Arhiv sa Mujom Kušmićem.¹⁴⁴ Inače živi u Beogradu (Ulica Hadži Ruvimova 21). Posebno je zainteresiran da se notira učešće đaka Poljoprivredne škole u Banjoj Luci. Dao je neka imena učenika iz predratnog razdoblja, koja kao veoma značajna treba da budu unesena u indeks imena značajnih lica za radnički pokret. Dao je obećanje da će svoja sjećanja dostaviti. Inače, i sam se bavi pisanjem monografija o radničkom pokretu.

Drago Šajnović, koji već desetak dana redovno dolazi u Arhiv i prikuplja podatke o kulturno zabavnom životu u Banjoj Luci, donio je još neke dokumente o Anti Filanoviću, među kojima i indeks sa fakulteta.

25. juni 1974.

---

¹⁴¹ Josip – Fićo Granić, inženjer agronomije, sportista (fudbal i šah), saradnik NOP-a. U partizane otišao novembra 1943. Poslije oslobođenja obavljao različite dužnosti i funkcije u državnoj upravi, prosvjeti i privredi.

¹⁴² Janja Koljančić obavljala je od 1. decembra 1967. do 15. oktobra 1992. poslove kurira i spremačice u Arhivu i Arhivu Republike Srpske.

¹⁴³ Vojslav – Vojo Stupar, poljoprivredni tehničar, član KPJ (1940). Poslije hapšenja krajem septembra 1941. odlazi u partizane. U NOR-u na više vojnih i partijskih položaja do ranga komesara divizije. Poslije oslobođenja obavljao društvenopolitičke dužnosti u Bosni i Hercegovini.

¹⁴⁴ Mustafa – Mujo Kušmić, pekarski radnik, učesnik radničkog pokreta, aktivista URSS-a, član KPJ (1941), učesnik NOR-a (1942) i rezervni major JNA. Poslije demobilizacije obavljao razne društvenopolitičke funkcije u Prijedoru i Banjaluci.

Vukmanović je u Jajcu vodio razgovor sa predsjednikom Opštinske skupštine Draganom Lacićem i nekim članovima Izvršnog odbora o problemu smještaja Arhivskog centra u Jajcu. Nađeno je rješenje da se Arhivski centar privremeno smjesti u staroj zgradi Gimnazije, gdje bi se koristila jedna veća učionica dok se ne izgradi zgrada Skupštine opštine Jajce, u kojoj je planirano nekoliko prostorija za Arhivski centar. Nova zgrada Skupštine opštine treba da se počne graditi, kako je predsjednik rekao, već u toku jula 1974. godine, a treba da bude završena i opremljena za godinu i po dana. Predsjednik je obećao da će elaborat za opremanje zgrade uključivati i opremu za Arhivski centar.

Na kraju razgovora pozvani su i predstavnici Školskog centra u Jajcu, koji su dali obećanje predsjedniku da će organi upravljanja u školi dati saglasnost za korištenje učionice bez plaćanja naknade od strane Arhiva.

Zajednički je utvrđeno da bi privremeno trebalo angažovati jednog radnika, ali sa srednjom stručnom spremom. Tek sa podizanjem zgrade Skupštine opštine i adekvatnim prostorom novog centra stvoriće se uslovi za angažovanje još dva do tri radnika. Predsjednik Lacić pokazao je razumijevanje za problematiku arhivske službe i zadatke koji predstoje. Bilo je govora i o angažovanju privrednih organizacija za finansiranje radova na spašavanju oštećene građe u Jajcu. O tim pitanjima detaljnije se treba sporazumjeti u septembru 1974. godine.

Obzirom da Skupština opštine Jajce nije dostavila ni dinar participacije za 1974. godinu, načelnik za finansije dobio je obavezu da krajem juna ili početkom jula 1974. godine dostavi polovinu godišnje participacije. Ranije sredstva nije moguće dostaviti s obzirom na stanje budžetskih sredstava.

U muzeju AVNOJ-a u Jajcu Vukmanović je razgovarao sa direktorom Danicom i kustosom o saradnji Arhiva i Muzeja, vezano za arhivsku građu sa područja Jajca. Saradnja se u svim elementima ne može još konkretizirati budući da Danica odlazi u penziju, a raspisuje se konkurs za novog direktora.

26. juni 1974.

Na službeni put u Beograd, 25. i 26. juna, otišli su Nafis Halilović i Marica Lazukić. Cilj puta je bio da u Istorijском arhivu Beograda i Arhivu Srbije dobiju osnovne elemente za izradu elaborata za formiranje fotolaboratorije u Arhivu. Obzirom na tehničku opremljenost ovih arhiva, njihove sugestije biće korisne da bi se izradio elaborat sa popisom opreme i njihovim cijenama. Na bazi ovog elaborata tražiće se finansijska sredstva od skupština opština, Fonda za obnovu i izgradnju u Banjoj Luci i interesnih zajednica za kulturu da bi se nabavila oprema kako bi se pristupilo mikrofilmovanju arhivske građe u Arhivu i arhivskim centrima.

U toku boravka u Beogradu prisustvovali su u Istorijском arhivu grada Beograda seminaru o načinu sređivanja arhivske građe. Ličnim kontaktima sa arhivistima u pomenutom arhivu, raščistili su neka nerazgovjetna pitanja u problematici sređivanja arhivske građe.

Na području SR Srbije ovo je peti ili šesti seminar vezan za zadatke arhivske službe, koordinaciju rada i ujednačavanje načina rada, dok na području Bosne i Hercegovine nije organizovan niti jedan. Sva nastojanja Arhiva da se ostvari koordinacija rada nisu dala rezultate

27. juni 1974.

Vukmanović sa Ibrom Ibrišagićem, direktorom Muzeja Bosanske Krajine i kustosom Zdenkom Žeravicom¹⁴⁵ u Laktašima. Sa predsjednikom Izvršnog odbora i načelnikom za finansije (Ignjatije Runjo) razmatran je problem participacije u finansiranju, koja je u Budžetu opštine predviđena u iznosu od 15.000 dinara, a zahtjev je iznosio 30.000. Predsjednik je rekao da krajem godine treba podnijeti zahtjev za podmirenje razlike iz rebalansa Budžeta. Vjeruje da će se ovaj zahtjev prema mogućnosti uvažiti. Sadašnji predsjednik Izvršnog odbora SO Laktaši bio je ranije predsjednik Zadruga u Laktašima.

28. juni 1974.

Vukmanović je prisustvovao sjednici Predsjedništva OK SSRN u Banjoj Luci. Između ostalog, na dnevnom redu bile su i dvije tačke koje su od interesa za Arhiv:

- Pripreme za Sabor kulture Bosni i Hercegovini i
- Imenovanje odbora za izdavanje edicije "Banja Luka u radničkom pokretu i NOB-i".¹⁴⁶

Značajna je bila i tačka dnevnog reda vezana za proslavu jubileja 40. godišnjice KAB-a.

Verica M. Stošić
Vladan Vukliš

Fragments for the Annals of the Archives of Bosanska Krajina in 1974

Summary

In this text the editors are presenting a critical reproduction of a historical text, a manuscript titled "Fragments for the Annals", journal excerpts written by Milan Vukmanovic, the director of the Archives of Bosanska Krajina in Banja Luka, typed down during the first months of 1974. The original text contains descriptions

---

¹⁴⁵ Arheolozi Zdenko i Lidija Žeravica su od 1972. do 1977. najviše uradili u Muzeju na planu istraživanja srednjovjekovnih lokaliteta.

¹⁴⁶ Odbor za izdavanje edicije "Banja Luka u radničkom pokretu i NOB" imenovan je 9. jula 1974. i imao je 21 člana, na čelu sa Dušankom Kovačević.

of working days in the Archives, or, in other words, of day-to-day activities performed in connection to various jobs, from administrative duties, to research projects, publishing, regular processing work, to salvaging records from floods and working out ways to maintain financial viability. In the introductory text the editors take the readers back to a wider historical context of 1973/74 as a watershed moment in the development, not only of this archival institution, but the Yugoslav Federation itself. The original text is supported by a formidable set of footnotes which help the readers to identify key people and events mentioned in the original manuscript